

SRBIJA
Doživi!

TURISTIČKA
ORGANIZACIJA
SRBIJE
www.serbia.travel

GRADOVI SRBIJE

BESPLATAN PRIMERAK

DOŽIVI GRADOVE SRBIJE!

SRBIJA
Doživi!

TURISTIČKA
ORGANIZACIJA
SRBIJE
www.srbija.travel

DOŽIVI GRADOVE SRBIJE!

Po prostoru Srbije nije velika zemlja, ali je neverovatno raznolika – ne samo zato što se na njenom severu prostire velika Panonska nizija ili što se u njenom središtu, na zapadu, istoku i jugu smenjuju rečne doline, brdoviti predeli i visoke planine. Raznolikost naših gradova izvire i iz geografskih datosti, ali i nekih ključnih istorijskih okolnosti. Zato gradove predstavljamo u jednoj dugoj matrici koja sadrži zajedničke imenitelje prostorno udaljenih centara. Sremsku Mitrovicu, Požarevac i Zaječar i danas obeležavaju tragovi slavne antičke prošlosti. Kruševac i Kragujevac povezuje jedna nit – u dve različite epohe bile su prestonice Srbije. Beograd, Novi Sad i Niš su tri najmnogoljudnija i posve samosvojna urbana centra. Kraljevo je predstavljeno kao krunidbeni grad svih srpskih vladara, a Novi Pazar kao mesto nastanka prve srpske državi, ali i kao grad nastao osmanskim osvajanjima koja su svoju veru i kulturu duboko utisnula u urbano tkivo. Živeći u dva velika carstva, u neprestnoj borbi i žudnji za slobodom, oblikovano je dvadset devet neponovljivih gradova.

SRBIJA
Doživi!

TURISTIČKA
ORGANIZACIJA
SRBIJE
www.srbija.travel

I URBANI SVETIONICI

Beograd, Novi Sad i Niš **06**

II PRESTONICE IZ DVE EPOHE

Kruševac i Kragujevac **18**

III KRUNIDBENI GRAD I DAH ORIJENTA

Kraljevo i Novi Pazar **22**

IV U PREDVORJU PLANINA

Čačak i Užice **27**

V GRADOVI BAČKE I BANATA

Subotica, Sombor, Vršac, Kikinda,
Zrenjanin i Pančevo **30**

VI URBANI TRAGOVI STAROG RIMA

Sremska Mitrovica, Požarevac,
Zaječar i Bor **42**

VII GRADOVI NA ZNAMENITIM REKAMA

Smederevo, Loznica, Valjevo,
Šabac i Jagodina **50**

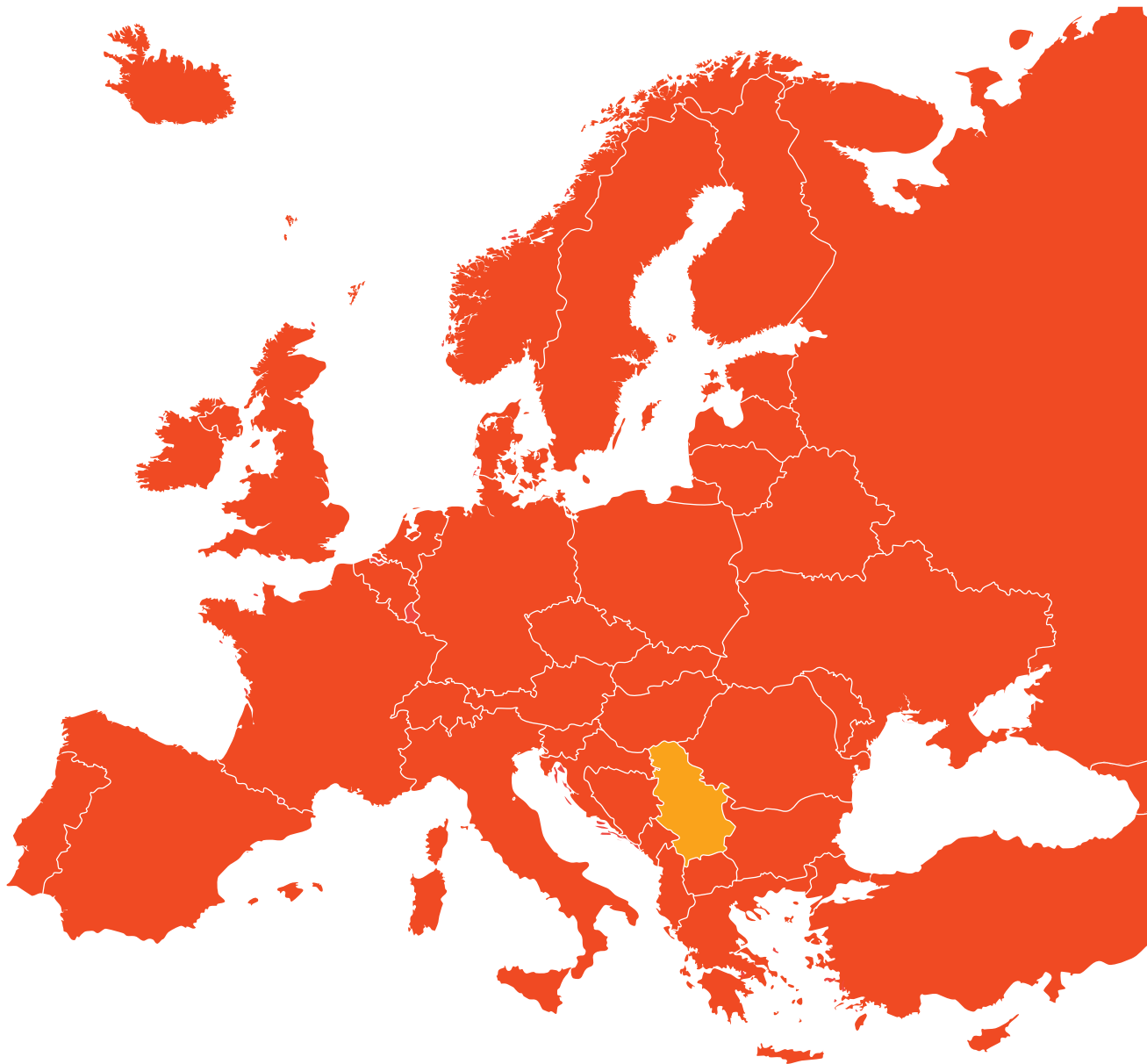
VIII GRADSKI MILJEI JUGA

Leskovac, Vranje, Pirot i Prokuplje **60**

IX PRIŠTINA

69

Srbija
ima

29

gradova

Na UNESCO
listi u
Srbiji je

15

kutlurnih
dobara

U Srbiji
se nalazi

5

nacionalnih
parkova

AIR SERBIA

**SRBIJU
POVEZUJE
SA SVETOM**

WWW.AIRSERBIA.COM

URBANI SVETIONICI

Beograd – glavni grad Srbije ima više od milion i po stanovnika i snažan je magnet za turiste koji žele da osete duh najživlje metropole Balkana. Velike reke Sava i Dunav su njegovo znamenje kao i njegova biografija u kojoj je zapisano da se neprestano dizao iz pepela. Novi Sad je glavni grad AP Vojvodine, obležen rekom Dunav, plodnom ravnicom i multietničnom baštinom. On doslovno isijava lepotom svojih negovanih ambijenta. Niš je središte južnih oblasti, velika raskrsnica glavnih puteva i dinamičan urbani centar prisne atmosfere.

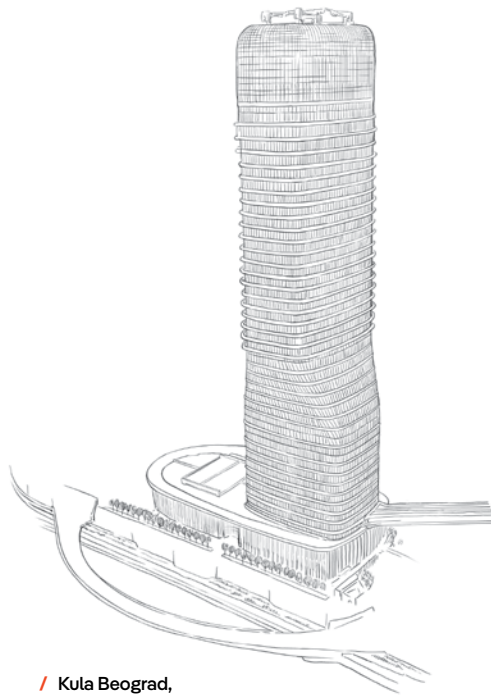

Beograd

ŠARMER, RATNIK,
ZAVODNIK

Nad ušćem Save u Dunav izdiže se **Beogradska tvrđava** – muzej istorije grada na otvorenom. Bio je **antički Singidunum**, **srpska srednjovekovna prestonica**, ugarsko, tursko, austrijsko i srpsko vojno utvrđenje. U **Gornjem gradu** nalaze se: **statua Pobednik** – simbol Begrada, **Vojni muzej**, **Rimski bunar**, **Crkva Ružica**, **Crkva Sv. Petke**... Prostor parka Kalemegdana je dom **Galerije Prirodnjačkog muzeja** i **Umetničkog paviljona Cvijeta Zuzorić**. U **Donjem gradu** vredno je posetiti postavku u **Kuli Nebojši** i **Veliki barutni magacin**. U blizini je smešten i **Beo-zoo vrt**.

/ Kula Beograd,
Beograd na vodi

8

01

Pešačka zona – **Knez Mihailova ulica** i **Trg republike** spadaju u najvrednije arhitektonske delove grada. **Spomenik knezu Mihailu** i **palata Srpske akademije nauka i umetnosti** dva su njena upečatljiva obeležja. Tu su i zdanja **Narodnog pozorišta** i **Narodnog muzeja**. U ovoj zoni nalaze se i **Etnografski muzej** i **Muzej primenjene umetnosti**...

Obližnjem **Kosančićevom vencu** pečat daju balkansko-orijentalna zdanja **Konaka kneginje Ljubice** i **najstarija kafana „?“**, ali i barokna **Saborna crkva** i **Patrijaršija** u kojoj je smešten **Muzej Srpske pravoslavne crkve**.

Savamala – jedna od doskora zapuštenih četvrti, postala je nova žila-kucavica grada. **Zdanje Beogradske zadruga**, street-art intervencije, **kompleks Beograd na vodi** sa ogromnom **Kulom** i šetalištem deo su ove retro-moderne gradske zone.

Hram Svetog Save izgrađen je na Vračarskom platou, na mestu gde su Turci spalili mošti Svetog Save, prvog srpskog arhiepiskopa. Arhitektura crkve inspirisana je Aja Sofijom. Kupola sa zlatnim krstom dominira horizontom grada, a njena unutrašnja dekoracija u mozaiku oduzima dah.

02

Na Uneskovu listu nematerijalnog kulturnog nasleđa upisana je ilustrovana i najstarija ćirilična rukopisna knjiga – **Miroslavljevo jevanđelje iz 12. veka**, koja se čuva u **Narodnom muzeju**. Još jedna dragocenost sa liste je **Arhiv Nikole Tesle**. Naučnikova zaostavština izložena je u **Muzeju Nikole Tesle**.

03

04

Nekada na samoj granici dva carstva, **Zemun** i danas odiše atmosferom austrougarskog grada. Njegov simbol je **Kula Gardoš** s panoramskim pogledom na Dunav i Beograd.

- 01 Spomenik Pobednik
- 02 Narodni muzej
- 03 Hram Svetog Save
- 04 Beogradska tvrđava

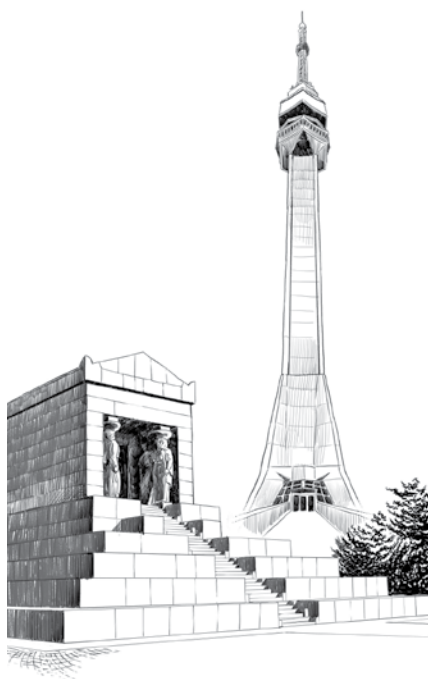
* Šta doživeti?

Kej na Ušću, Zemunski kej i Savsko pristanište tek su deo prostora na obalama koji nude različite sadržaje: turističko razgledanje grada sa reka, izlaske na splavove, šetnje, vožnju biciklom...

Ada Ciganlija je prelepo savsko ostrivo okruženo šumom, s nizom kafea, restorana, biciklističkim stazama i sportskim terenima. Sa Ade se pruža pogled na **novooizgrađeni most na Adi** – svetsko graditeljsko čudo.

Topčiderski park sa **Crkvom Sv. Apostola Petra i Pavla** i **konak velikog srpskog vladara Miloša Obrenovića** pričaju o istoriji oslobođanja Srbije od Turaka. Znamenitost parka je i veličanstven stari platan.

- 05 Most na Adi
- 06 Pogled na Zemunski kej i kulu Gardoš
- 07 Dvorski kompleks
- 08 Skadarlija

/ Avalski Toranj i
Spomenik neznanom junaku

05

06

07

Avalski toranj svedoči o moći Beograda da se izdigne iz pepela. Srušen u Nato bombardovanju 1999. godine, toranj je iznova podignut. Sa vidikovca na vrhu pruža se upečatljiv panoramski pogled. Na Avali se nalazi i monumentalni *Spomenik neznanom junaku*.

Dvorski kompleks koji čine **Kraljevski i Beli dvor** svedoče o istoriji i rafiniranom umetničkom ukusu dinastije Karadorđević. Prestolonaslednik Aleksandar II sa porodicom otvorio je vrata svog doma za turiste.

08

* Šta probati?

Krilatica kaže: Ko nije bio u **Skadarliji**, nije ni bio u Beogradu. U ovoj **kaldrmom popločanoj ulici** nalaze se znamenite kafane koje neguju boemsku tradiciju veselog provoda uz starogradsku muziku i ukuse nacionalne kuhinje.

Čuveni hroničar duha grada Momo Kapor nazvao je Beograd niskobudžetnim Njujorkom, a gastronomska ponuda obuhvata kuhinje svih meridijana.

* Novi Sad

PEHAR IZOBILJA

Petrovaradinska tvrđava, nikad osvojeni austrijski bastion iz 18. veka, uz **Toranj sa satom** na **Gornjoj tvrđavi**, najmarkantnija je vizura grada. Istražujući njene prostore i sadržaje turisti najčešće posećuju **Muzej grada Novog Sada** gde kroz postavke, među kojima su i **Podzemne vojne galerije**, saznaju o istoriji i kulturi grada. Tvrđava je danas dom **Ustanovi za izradu tapiserija Atelje 61, Svemirskom**

muzeju, Udruženju umetnika Likovni krug čiji članovi žive i rade u ateljeima uz formalne i neformalne izložbe.

U podnožju Tvrđave je barokni grad, gde su **rodna kuća bana Josipa Jelačića**, barokna župna **Crkva Sv. Jurja iz 18. veka** i nešto dalje **Biskupsko svetište Gospe Tekijske**.

12

02

01

- 01 Zmaj Jovina ulica i Vladika Đorđe Petrović dvor
- 02 Trg Slobode
- 03 Gradska kuća

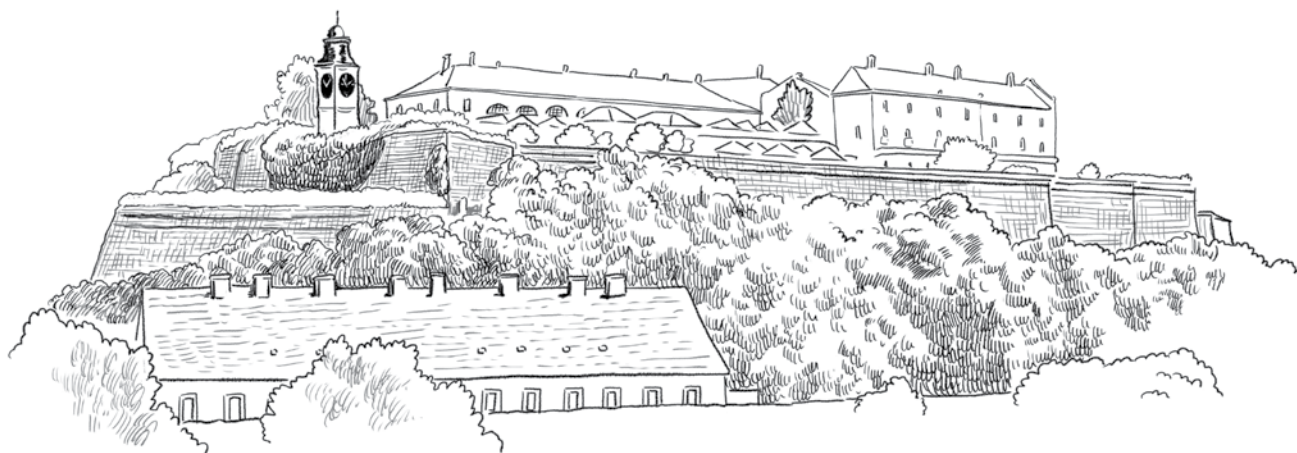

03

Multietničnost grada očituje se kroz lepotu centralno pozicioniranih hramova: rimokatoličke Crkve Ime Marijino, Sinagoge, Reformatske hrišćanske crkve, Slovačke evangeličke crkve, grkokatoličke Crkve Sv. Apostola Petra i Pavla i pravoslavnih crkava Uspenja Bogorodice, Sv. Georgija, Sv. Tri jerarha i Prenosa moštiju Sv. Nikole.

Novi Sad je sedište institucija kulture nacionalnog značaja: **Matice srpske, Galerije Matice srpske, Spomen-zbirke Pavlja Beljanskog, Poklon zbirke Rajka Mamuzića, Muzeja Vojvodine i Muzeja prisajedinjenja 1918, Muzeja savremene umetnosti Vojvodine, Zbirke strane umetnosti i Prirodnjačke zbirka Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode.** Svestrani pristup kulturnim saržajima podržavaju **kulturni centri, kulturne stanice** i programi unutar **Kreativnog distrikta.**

13

/ Petrovaradinska tvrđava

*Šta doživeti?

Arhitektura javnih i privatnih građevina, trgovci i ulice u centru nose specifičnu poetiku. **Gradska kuća**, zgrada **Hotela Vojvodina**, **Grand hotel Majer**, **Palata Gvozdeni čovek**, **Spomenik Svetozaru Miletiću** krase **Trg slobode**, a zgrade **Plebanije** i **Vatikan Katoličku portu**. U **Zmaj Jovinoj** i **Dunavskoj ulici** su: najstarija **Kuća Kod belog lava**, **Vladičanski dvor**, ispred koga je **spomenik Jovanu Jovanoviću Zmaju** i zgrada **Gradske biblioteke**. Prostori i pasaži ovih ulica nude različite sadržaje od kafića do muzike uličnih svirača. U blizini su **Almaški kraj** i monumentalni **kompleks Banovine** – sedište Vlade i Skupštine AP Vojvodine.

Novi Sad i okolinu možete upoznati kroz tematske ture: **Novi Sad iz ženskog ugla**, **Novi Sad iz jevrejskog ugla**, **Novi Sad kroz književnost**, **Novosadski vinski put**, **Ustanička Fruška gora**, **Vinski putevi Fruške gore...**

Grad živi ritmom **EXIT festivala**, **Sterijinog pozorja**, **Zmajevih dečjih igara**, **Novosadskog muzičkog leta**, **Interfesta**, **Tamburica festa**, **Festivala uličnih svirača**, **Novosadskog džez festivala**, **Kaleidoskopa kulture...**

05

06

07

- 05 Petrovardinska tvrđava
- 06 Sinagoga
- 07 Gradska plaža Štrand

* Šta probati?

Bački ručak je užitek u više činova: predjelo od mangelice, mesna supa, bareno meso i povrće uz sos, razna pečenja uz sosove, petrovaradinska krempita, fruškogorska vina...

08

09

- 08 Fruškogorski vinogradi
- 09 Galerija Matice srpske
- 10 Manastir Mala Remeta

10

Južne padine gradskog područja pripadaju čudesnoj **Fruškoj gori** sa **dvadeset srpskih, pravoslavnih manastira i Sremskim Karlovcima**. To je predeo očuvanih šuma, jezera, šetnih staza, etno-kuća i **poznato vinogorje** koje baštini podatak da je baš tu zasadena prva loza u vreme Rimljana. **Fruškogorska vina** od sorti: grašac, neoplanta, semijon, sirmium, slankamenka, ausbruch, bermet, sila, probus, portugizer... višestruko su nagrađivana na svetskim izložbama.

Čarde su sinonim za kafanske institucije duž Dunava gde se može jesti riba na razne načine, piti dobra fruškogorska vina uz tamburašku ili muziku cimbala.

Severni prostor grada pripada panonskoj kulturi življenja čija su znamenja **čenejski i salaši**, ili oni u **Futogu i Kaću**. Tu se čuvaju sećanja na kulturu i gastronomiju života u ravnici i uživa na **Futoškoj kupusijadi, Koviljskoj rakijadi, Čvarak festu, Pihtijadi...**

15

Niš

CARSKI GRAD PRISNE ATMOSFERE

Antički Naisus, današnji Niš, rodno je mesto imperatora **Konstantina Velikog** – graditelja Carigrada i tvorca **Milanskog edikta**. O rimskom dobu, između ostalog, svedoči Arheološka sala Narodnog muzeja i lokalitet **Medijana** – elitno predgrađe s carskom vilom u kojoj su sačuvani **raskošni podni mozaici**.

Niška tvrđava je simbol i svedok istorije grada. Današnji oblik dobila je u vreme Turaka, u 18. veku. Unutar ovog imponantnog zdanja mogu se videti **ostaci antičke i vizantijske ulice**, palata, hamam, **Bali-begova džamija** i **Arsenal** koji su pretvoreni u galerijski prostor, izuzetno bogat **Lapidarijum**... Posebno je impresivna glavna – **Stambol kapija**.

Središnji gradski **Trg kralja Milana** krasi **Spomenik oslobođiocima Niša** koji pleni pažnju svojom lepotom i veličinom. Podignut je kao **simbol svih oslobodilačkih ratova i ustanaka** koji su se na ovom prostoru vodili. Spomenik je delo Antuna Augustinčića.

Pešačka zona proteže se **Obrenovićevom ulicom** u kojoj se, između ostalog, nalazi **Palata Andonović**. Među vrednim zdanjima ističe se **Zgrada kabineta gradonačelnika**, **Zgrada Banovine**, **Palata pravde**, **Zgrada Narodnog muzeja**, **Oficirski dom** – mesto gde je doneta deklaracija o ujedinjenju Srba, Hrvata i Slovenaca. Pažnju pleni i **Kuća Stambolijskih** – bogato zdanje orijentalnog stila.

/ Stambol kapija Niške tvrđave

Na organizovanim **duhovnim turama** možete se upoznati sa sakralnim nasleđem grada i okoline. Osim pravoslavnih hramova: **Saborne crkve**, **Crkve Sv. cara Konstantina i carice Jelene**, **Crkve Sv. Pantelejmona**, **Latinske crkve**, **Manastira Sv. Jovana u Gornjem Matejvcu**, **Manastira Sv. Bogorodice u Sićevu**... posećuju se i katolička **Crkva Uzvišenja Svetoga križa**, **Islam Agina džamija** i **Sinagoga**.

Na brdu **Čegar** gde se vodila velika bitka Prvog srpskog ustanka izdiže se **spomen-kompleks**. Komandant, **vojvoda Stevana Sindelić**, namamio je Turke da mu pridu, a potom je i sebe i njih digao u vazduh. U gnevu zbog velikih gubitaka Turci su od lobanja srpskih ratnika sagradili **Čele-kulu**, najpotresniji spomenik naše istorije.

Niš je jedini grad u Srbiji koji je sačuvao fašistički koncentracioni logor na **Crvenom krstu**. O strahotama nemačke okupacije govori i **Memorijalni park Bubanj**.

- 01 Trg Kralja Milana
- 02 Nišvil džez festival
- 03 Kazandžijsko sokače
- 04 Arheološko nalazište Medijana
- 05 Burek

* Šta doživeti?

Nekadašnja zanatlijska čaršija – **Kazandžijsko sokače** vrvi od života: ispunjena je kafeima i kavanama gde se živo oseća prisna atmosfera grada. Na ulazu, u ravni posmatrača, postavljen je spomenik piscu **Stevanu Sremcu** i njegovom literarnom junaku **lovcu Kalči** sa psom Čapom. Kalča je srpski baron Minhauzen koji je osvojio srce Nišlija.

Glavni program renomiranog **Nišvil džez festivala** odvija se u **ambijentu Niške tvrđave** i spada u vrhunske događaje koje ne treba propustiti.

Niška banja sa izvorima tople vode bila je lečilište careva, sultana, kraljeva. Voda sadrži **plemanti gas radon**, delotvoran u lečenju bolesti srca. U ambijentu negovanih parkova i starih vila možete se odmarati i odabrati neki od wellnes programa **Sense centra**. U Banji se nalazi i **paraglajding poletalište**.

Okolina grada je inspirativna za aktivan odmor. Počevši od **izletišta Kamenički vis** sa upečatljivim panoramskim pogledom, **raftinga u Jelešničkoj i Sićevačkoj klisuri**, **planinarenja stazama Suve planine...**

02

03

04

05

* Šta probati?

Niške kafane poput Stare Srbije, Nišlijske mehane, Galije... neguju kulturu sporog obedovanja uz spektakl mezetluka, čuveni roštilj, maštovite salate... Preporučujemo i vina ovog podneblja kao i posetu **Vinskom podrumu Malča**.

Burek je u grad stigao krajem 15. veka kada je ga je po prvi put ispekao carigradski pekar Mehmed Oglu. Pravi se u brojnim pekarama koje se međusobno nadmeću u varijacijama. Ovom specijalitetu posvećen je događaj **Dani bureka**.

PRESTONICE IZ DVE EPOHE

Kruševac i Kragujevac su gradovi koji su u dva udaljena razdoblja bili jezgra srpske države. U kasnom srednjem veku, knez Lazar je izgradio svoj prestoni grad Kruševac, načinivši ga središtem Moravske Srbije. Oko četiri i po veka kasnije, knez Miloš Obrenović je, oslobodivši zemlju od Osmanlija, postavio temelje države u Kragujevcu – prvoj prestonici moderne Srbije. Duhovni i materijalni tragovi ovih epoha i danas snažno obeležavaju ova dva mnogoljudna i dinamična grada.

* Kruševac

SREDIŠTE
MORAVSKE
SRBIJE

* Šta doživeti?

Boravak u **Wellness & Spa centru Ribarske Banje**, podignutom na temeljima starog turskog amama, pruža nsvakidašnje iskustvo opuštanja kroz spoj tradicija Istoka i Zapada.

Obilazak **Muzeja klesarstva i vajarstva i Parka skulptura u selu Bele Vode** je iskustvo dodira s lepotom **Belovodske rozete** – simbola unikatne umetničke obrade kamena peščara, upisanog na listu nematerijalnog kulturnog nasleđa.

Prvorazredna atrakcija je **Arheološki park Lazarev grad** – prostor na kojem je knez Lazar podigao svoj vladarski dvor. Danas se na obodu parka uzdiže jedina preostala **Donžon-kula**, a u njegovom središtu je izvanredno očuvana **Crkva Lazarica** – biser moravske arhitekture. Sastavni deo ambijenta je i **Narodni muzej**. Od eksponata izdvaja se kopija odore kneza Lazara kao i originalna **maketa Vidovdanskog hrama** Ivana Meštrovića.

Znamenje grada je i **Trg Kosovskih junaka** sa spomenikom – koji jezikom simbola govori o sudbinskoj bici između srpske i turske vojske koji se odigrala na Kosovu polju 1389. godine.

Mozaik sala Gradske kuće, jedinstvena je celina sačinjena od ciklusa mozaika posvećenih Moravskoj Srbiji. Njen autor je akademik Mladen Srbinović. Poznati umetnik **Milić od Mačve**, darivao je gradu vredan legat slika, takođe, s istorijskom tematikom.

Park minijatura Srbija na bregu Bagdala, nova je turistička atrakcija. Ima oblik teritorije Srbije, a na stazama koje predstavljaju velike reke postavljene su makete naših najznačajnijih manastira.

* Šta probat?

Degustacija glasovitog **Rubinovog vinjaka** i vina u krugu ove renomirane fabrike, spada u izvorna iskustva upoznavanja s vinogradarskom tradicijom podneblja.

- 01 Crkva Lazarica
- 02 Trg Kosovskih junaka

01

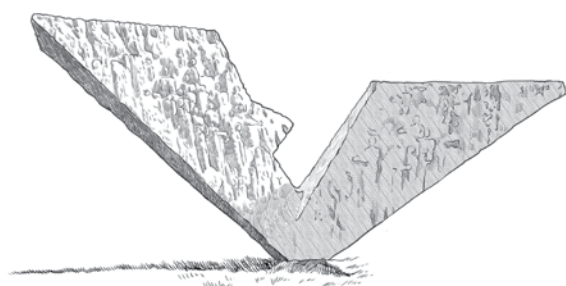

02

* Kragujevac

GRAD INDUSTRIJSKE REVOLUCIJE

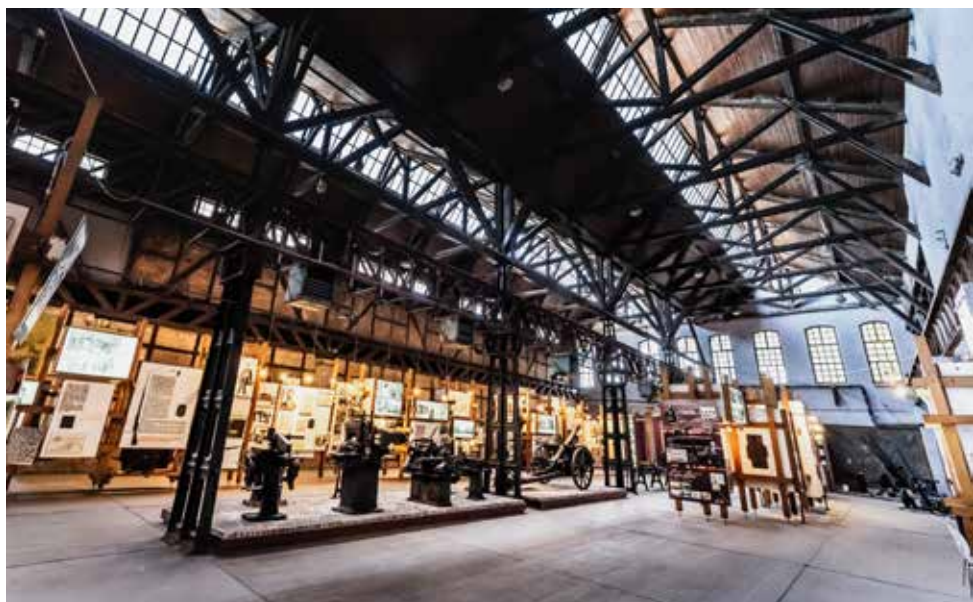
/ Spomenik V₃

Knez Miloš je proglasio Kragujevac za prestonicu 1818. godine. O tom dobu svedoči **staro gradskog jezgro – Milošev venac**. Ovu celinu čine **Pridvorna crkva** u čijoj porti se nalazi i **stara Skupština**. Uz Knežev dvor, kompleks su sačinjavali i dva konaka – **Šareni i Amidžin konak**, koji je sačuvan, kao i naknadno podignut **Konak kneza Mihaila**, danas uprava Narodnog muzeja. Krug Miloševog venca može se zatvoriti zgradom **Vojno-tehničkog zavoda** koji je bio deo fabrika oružja i fabrike automobila. Grad je bio i ostao centar srpske vojne i automobilske industrije.

Knežev arsenal je izuzetno vredan vojno-industrijski kompleks. Sastoji se od fabričkih zgrada i radionica s kraja 19. i početka 20. veka. Ove se nalazi i **Muzej Stara livnica** koji poseduje izvanrednu zbirku alata i oružja, između ostalog i prvi top izliven sredinom 19. veka.

01

02

03

04

- 01 Amidžin konak
- 02 Muzej Stara livnica
- 03 Kragujevačka gimnazija
- 04 Legat Nikole Koke Jankovića

21

* Šta doživeti?

Obilasci brojnih crkava i manastira pružaju dubinski dodir i s duhovnim životom i sa istorijskim ličnostima i sa očaravajućom prirodom Šumadije. Počevši od **gradskog Sabornog hrama**, preko skrovitog **Manstira Voljavča** gde se nalazi muzej zasedanja prve srpske vlade, do **Manstira Drača**, gde se prave vrhunska vina.

Ne propustite da, početkom leta, u ambijentu **Kneževog arsenala**, doživite **Arsenal Fest** – vrhunski muzički događaj na otvorenom.

Nesvakidašnja pustolovina je osvajanje čudesnog predela **Boračkog krša**, mrko-crnog brega ugašenog vulkana, odakle se pruža panoramski pogled na zelenu gružansku dolinu. Na teško pristupačnim vrhovima nalaze se ostaci antičkih zidina i srednjovekovnog utvrđenja.

* Šta probati?

Šumadijski čaj je naziv za kuvanu rakiju koja se priprema u zimskim mesecima, a tokom čitave godine pije se šljivovica, destilat od šljive – vočke koja se tradicionalno gaji u ovoj oblasti. Postoji više turističkih tura obilazaka renomiranih proizvođača **šumadijskih rakija**.

U okolini, nalaze se i mnoge vinorodne oblasti te se, takođe, preporučuju turističke ture u okviru programa **Šumadijski putevi vina**. Posebno se izdvaja **vinska tura Oplenac**. Putovanje započinje u Topoli posetom **Kraljevskoj vinariji** koju je osnovao kralj Petar I Karađorđević, a završava se u selu Vinča u renomiranoj **Vinariji Aleksandrović**.

Mnoge kafane odolevaju modernim trendovima i čuvaju svoj izvorni štimung. Na mapi mesta koje treba posetiti nalazi se i **Gradska kafana Balkan**. Uz prijatan žamor i dobru domaću kuhinju ovde se, postavkom odabranih arhivskih fotografija, čuva sećanje na stari Kragujevac.

KRUNIDBENI GRAD I DAH ORIJENTA

U manastiru Žiča koji je nedavno proslavio osam vekova od osnivanja je, po predanju, kraljevske insignije primilo sedam srpskih vladara. U njemu je krunisan Milan Obrenović, prvi kralj moderne Srbije, a potom je miropomazan i njegov sin Aleksandar. Za razliku od Kraljeva, Novi Pazar je grad čija glavna obeležja potiču iz dve epohe. U okolini današnjeg grada nalazilo se središte nemanjićke Srbije, a po dolasku Osmanlija, formirano je novo naselje koji je snažno obeleženo duhom islama. Ovaj spoj čini današnji Novi Pazar izuzetnim urbanim prostorom.

* Kraljevo

ČUVAR PEČATA MOĆI

Znamenje grada je **manastir Žiča** u kojem su krunisani srpski vladari – počevši od kralja Stefana Prvoženčanog. Po narodnom predanju, za obred miropomazanja za svakog sledećeg vladara otvarana su nova vrata, te se zato Manastir naziva **sedmovratom Žičom**. U čast krunisanja Milana Obrenovića, prvog kralja moderne Srbije, nekadašnji grad Karanovac preimenovan je u Kraljevo. Rodonačelnik dinastije Obrenović – knjaz Miloš gradu je ostavio važnu tekovinu – urbanistički plan s **prostranim kružnim trgom**. U njegovom središtu je **Spomenik srpskim ratnicima** palim u Balkanskim i Prvom svetskom ratu.

Manastir Studenica upisan je na UNESCO listu kulturne baštine sveta. Kompleks sačinjavaju tri crkve, a glavna je **Bogorodičina crkva** – remek-delo skladnog spoja romanskih i vizantijskih neimarskih tradicija. Bogatstvo kamene plastike, kao i monumentalne freske, posebno **Raspeće**, zadržavaju svojom lepotom.

Narodni muzej Kraljevo je mesto gde se može upoznati istorija šireg područja, a vredno je posetiti i knjižaru **Pravoslavnog duhovnog centra Vladika Nikolaj Velimirović**.

* Šta doživeti?

Zahvaljujući lekovitim izvorima i lepoj prirodi, **Bogutovačka i Lopatnička banja** su mesta gde se može uživati u sporim avanturama koje nude turistička domaćinstva.

Naporan uspon stazom koja vodi do **srednjovekovne tvrđave Maglič**, vredan je truda. Sa njenih zidina pruža se uzbudljiv panoramski **pogled na ibarsku Dolinu kraljeva**.

* Šta probati?

Ovdašnja kuhinja ne može se zamisliti bez **kraljevačkog kajmaka**. On je krunski sastojak svih jela, dodatak je roštilju, čak se i čuvena **kraljevačka pastrmka** pravi s kajmakom. Najbolju kulinarsku tradiciju podneblja predstavlja gotovo dva veka stara **kafana Kod Mira u Bogutovcu**, kao i **Domaćinstvo Šekler** u selu Rudno.

/ Tvrđava Maglič

01

02

01 Trg sa Spomenikom srpskim ratnicima

02 Manastir Studenica, Kraljeva crkva

* Novi Pazar

PULSIRAJUĆI VREMEPLOV

- 01 Panorama grada
02 Sebilj

Područje **Starog Rasa** sačinjeno je od niza izuzetnih spomenika upisanih na UNESCO listu svetske kulturne baštine. Počevši od ostataka **Srednjovekovnog grada Rasa**, gde se najverovatnije nalazio vladarski dvor prve srpske dinastije Nemanjić, preko **Petrove crkve** – najstarijeg pravoslavnog hrama na Balkanu, nastalog na temeljima ranohrišćanske bazilike, **manastira Đurđevi stupovi** – prvog primera arhitekture čuvene raške škole, do **manastira Sopoćani** u kojem se, između ostalog, može videti freska **Uspenje Presvete Bogorodice** koja je na svetskoj izložbi u Parizu, 1961. godine, proglašena za **najlepšu fresku Srednjeg veka**. Po slikarskim dometima i stilu, smatra se da se u Sopoćanima rodila renesansa pre renesanse.

01

Novi Pazar je izuzetan grad zato što se u njemu, doslovno u jednom danu, može proputovati kroz istoriju koja povezuje Vizantiju, srednjovekovnu Srbiju i Osmansko carstvo. Ubrzan hod kroz vreme pruža postavka **Muzeja Ras**, koji je smešten u nekadašnjem internatu islamske škole – reprezentativnom zdanju tursko-balkanskog arhitektonskog stila. Posebnu pažnju u postavcu privlače etnografska **zbirka terzijskog zanata i enterijer orijentalne gradske kuće**.

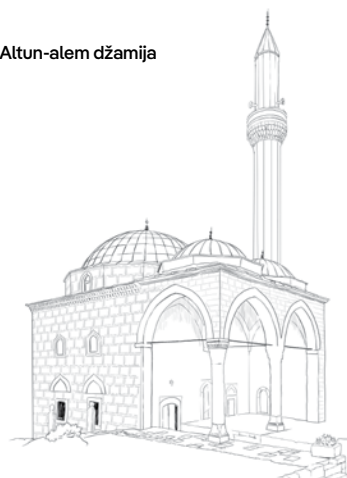
Simbol osmanskog perioda je **Gradska tvrđava s kulom Motriljom**, poznatom i pod imenom Stara izvidnica. Prvobitno utvrđenje, podigao je Isa-beg – osnivač Novog Pazara. Njegova zadužbina je i **Isa-begov hamam**, koji se nalazi u sklopu stare čaršije i predstavlja izvanredno arhitektonsko ostvarenje u sferi javnih kupatila.

Uz nekoliko gradskih džamija na listi spomenika kulture, izdvaja se **Altun-alem džamija**, u samom srcu grada. Njen naziv u prevodu znači zlatni dragulj. Sagradio ju je Muslihudin Abdul Gani.

02

/ Altun-alem džamija

03

04

* Šta doživeti?

Šetnja **Starom čaršijom** izuzetan je doživljaj. U šarenilu trgovina, ističe se mali kvart zlatarskih radnji, a tu su i berbernice, pekare, kafećajnice, prodavnice najfinijih ratluka, radnje sa haljinima koje nalikuju na kostime iz turskih istorijskih serija.

Za trenutke opuštanja i odmora, preporučujemo boravak u **Novopazarskoj banji** – nastaloj na temeljima antičkog kupatila i u kojoj postoji čak četrnaest izvora termomineralne vode. Sadržajne wellness programe nudi i obližnja **Rajčinovića banja** s tri lekovita izvora.

26

* Šta probati?

Novopazaraci smatraju da gost koji dođe u grad, a ne proba **čevape i mantije**, kao da u njemu nije ni bio. Čevabdžinica ima mnogo, a čevapi se obično nazivaju po vlasnicima radnji. Preporučujemo posetu **Šadrvanu**, prvom i najpoznatijem dućanu čevapa. Među obavezne preporuke spadaju i degustacija **pite mantije**, sastavljene od malih zalogaja testa filovanog najkvalitetnijim mesom, koja drži **prvo mesto na listi najboljih peciva na svetu**.

Proizvodi orijentalne poslastičarske škole mogu se naći, kako u poslastičarnicama, tako i u kafanama. Lista slatkiša za preporuku zaista je duga: **baklave, urmašice, kadaif, tulumbe, tufahije...** Poseban doživljaj je **ispijanje kafe** koje se kuva u bakarnoj džezvi i služi u fildžanima uz slatki zalogajčić – **ratluk**.

05

06

- 03 Manastir Đurđevi stupovi
- 04 Petrova crkva
- 05 Sopoćanska freska Uspenje Bogorodice
- 06 Tradicionalno ispijanje kafe

U PREDVORJU PLANINA

Zapadna Srbija slovi za najlepšu planinsku oblast u zemlji. Grad Čačak je jedna od njenih kapija. Privlačan je i kao urbano središte, te je odabran da bude prva prestonice kulture Srbije, ali i kao polazna tačka za istraživanje Male srpske Svete Gore u Ovčarsko-kablarskoj klisuri. Običnji grad Užice, ponosi se svojom obnovljenom srednjovekovnom tvrđavom kao i spomeničkim nasleđem vezanim za Drugi svetski rat i period Užičke republike. Grad je i kapija koja vodi ka Zlatiboru i Tari – najpoznatijim planinskim centrima Srbije.

* Čačak

* Šta doživeti?

Poseta vrhu **Kablara** odakle se prostire pogled na prelepe **meandre Zapadne Morave**.

Najlepši predeli klisure mogu se videti na krstarenju **Zapadnom Moravom i jezerom Međuvršje**.

Atomska banja Gornja Trepča poznata je po **blago radioaktivnoj vodi**, koja povoljno deluje čak i na multipla sklerozu. I potpuno zdravi ljudi ovde mogu doživeti preporod, uz ispijanje lekovite vode i šetnje planinskim stazama.

U OKRILJU ZAPADNE MORAVE

Znamenja starog gradskog jezgra su **Crkva Vaznesenja Hristovog i Gospodar Jovanov konak** – lepo zdanje orijentalno-balkanskog stila u kojem je smešten **Narodni muzej** sa stalnom izložbenom postavkom. Atrakcija je i lokalitet **Rimskih termi**.

Nadežda Petrović, začetnica modernog srpskog slikarstva i heroína Prvog svetskog rata u kojem je dobrovoljno učestvovala kao bolničarka, rođena je Čačanka. Njoj u čast, otvorena je **Umetnička galerija Nadežda Petrović**. U Gradskoj biblioteci, nedavno je otvoren **Muzej poezije**, posvećen laureatima **Disovog proleća**, manifestacije osnovane u slavu velikog poete Vladislava Petkovića Disa, takođe rođenog Čačanina.

Spomen-grobnica srpskih i neprijateljskih vojnika poginulih u Prvom svetskom ratu jedinstvena je u svetu. Na noj se nalaze simboli četiri vere: pravoslavni i katolički krst, polumesec i Davidova zvezda.

Sklanjajući se od nadirućih Turaka srpski monasi su, u neprohodnoj Ovčarsko-kablarskoj klisuri, podigli jedinstvenu molitvenu zajednicu, poznatu kao **Mala srpska Sveta Gora** koju sačinjavaju **manastiri Blagoveštenje, Jovanje, Ilinje, Nikolje, Preobraženje, Sretenje, Sv. Trojica, Uspenje i Vavedenje**.

* Šta probati?

Grad je poznat po **pečenjarama**, a pun spektar ukusa podneblja možete probati u kulturnoj kafani **Car Lazar**.

01

02

03

01 Staro gradsko jezgro sa Crkvom Vaznesenja Hristovog

02 Ovčarsko-kablarska klisura

03 Umetnička galerija Nadežda Petrović

* Užice

- 01 Spomen-kompleks Kadinjača
- 02 Tvrđava Stari grad
- 03 Hidrocentrala na Đetinji

SLOBODARSKI GRAD

Simbol grada je srednjovekovna **tvrđava Stari grad**, podignuta na litici iznad reke Đetinje. Na njenoj obali nalazi se **prva hidroelektrana u Evropi** projektovana **po Teslinim principima**.

U tursko doba grad je bio gusto naseljen i poznat po svom izrazitom orijentalnom karakteru. Tragovi tog vremena danas jedva da su приметni. Preobražaj Užica u srpsku varoš može se videti u muzejskoj postavci **Jokanovića kuće** – jednom od retkih očuvanih zdanja balkansko-orijentalnog stila.

Užička republika je naziv za nadljudski podvig partizana koji su, 1941. godine, od nemačkih okupatora oslobodili veliku teritoriju sa središtem u Užicu. Bilo je to **usamljeno ostrvo slobode** u čitavoj kontinentalnoj Evropi. O ovom podvigu svedoči tematska izložba Narodnog muzeja i impozantan **Spomen-kompleks Kadinjača**.

Zbog ratnih zasluga, Užice je posle rata imalo status grada – miljenika i bilo poligon za ostvarenja novih urbanističkih zamisli. Najveći projekat bila je izgradnja **Trga partizana** koji se i danas smatra vrhunskim dometom arhitekture. Trgom je dominirao **monumentalni Titov spomenik** koji je premešten u dvorište Narodnog muzeja.

* Šta doživeti?

Vožnja **Šarganskom osmicom** – muzejsko-turističkom železnicom, poseta bajkovitom **etno-selu Drvengrad** reditelja Emira Kusturice, vožnja zlatiborskom **Zlatnom gondolom**, obilazak **vidikovaca Nacionalnog parka Tara**, poseta **Stopića pećini**... tek su deo unikatnih doživljaja koje pruža užički kraj.

Muzej na otvorenom Staro selo u Sirogojnu dočarava život gorštaka, a u selu **Zlakusa** možete videti kako nastaje grnčarija upisana na UNESCO listu nematerijalnog nasleđa.

* Šta probati?

Užička komlet lepinja i **užički pršut** spadaju u specijalitete koje neizostavno treba probati.

01

02

03

GRADOVI BAČKE I BANATA

Subotica, Sombor, Vršac, Kikinda, Zrenjanin i Pančevo upečatljivo nalikuju na gradove srednje Evrope: elegantni trgovi, velelepni hramovi hrišćanskih denominacija i sinagoge, moćne upravne zgrade i bogato ukrašene palate imućnih građana. Sličnost se ogleda i u multietničnosti koju je, počev od 18. i tokom 19. veka, podsticala industrijalizacija i trgovina, a naročito železnica i rečni saobraćaj.

Ove gradove stvorili su Mađari, Srbi, Nemci, Jevreji, Rumuni, Česi, Slovaci, Hrvati, Bunjevci, Rusini, Jermeni... sa namerom da ih učine prijatnim mestom za život.

* Subotica

U OBILJU
RAVNICE

/ Sinagoga

Gradska kuća, remek-delo mađarske secesije najpoznatije je obeležje grada. Svojim položajem, monumentalnošću, lepotom arhitekture i dekorativnim kompozicijama enterijera i fasade spada među najlepše građevine ovog dela Evrope. Primenom ornamentike iz mađarske narodne baštine, žolnai keramike, vitraža najpoznatijih mađarskih slikara secesije, kovanog gvožđa i rezbarenog drveta u enterijeru i na fasadi postignut je raskošni izgled ove bajkovite građevine.

Trg slobode i Trg republike sa **Spomenikom caru Jovanu Nenadu i Plavom fontanom** od žolnai keramike su nezaobilazna mesta susreta.

Centralni gradski prostor je galerija arhitekture secesije za šta su zaslužni arhitekti Ferenc Rajhl – **Biblioteka, Gimnazija, Palata Rajhl, Palata Austrougarske banke**, Marsel Komor i Deže Jakab – **Sinagoga, Gradska kuća, Zgrada nekadašnje štedionice** i zdanja drugih stilova prema projektima Geze Kocke – **kuće Lončarević i Halbror** i Titusa Mačkovića – **palate Manojlović, Mamužić, Roznofski...**

Znamenitost grada je **Rajhlova palata** izgrađena 1904. u stilu mađarske secesije. Ova maštovita građevina-skulptura sa fasadom od žolnai keramike dočarava celovito umetničko oblikovanje prostora. Danas je ona dom **Savremene galerije Subotica**.

Umetničku, arheološku, etnološku, istorijsku, prirodnačku i pedagošku baštinu podneblja čuvaju: **Gradski muzej, Muzej porcelana, Galerija Otvorenog univerziteta i Galerija dr. Vinko Perčić**.

Posetioce zadivljuje secesijska maštovitost **Sinagoge**, monumentalnost **Katedrale-bazilike Sv. Tereze Avilske** iz 18. veka, **Franjevački samostan sa Crkvom Sv. Mihaila** iz prve polovine 18. veka, neobarokna pravoslavna **Crkva Vaznesenja Gospodnjeg** iz prve polovine 18. veka, **Evangelika hrišćanska crkva** s početka 20. veka...

01

* Šta probati?

Tradicionalnu gastronomsku ponudu čine: **hurka, krvavica, juneći perkelt, krompirača, kolenica sa podvarkom, paličke riblje čorbe, šomloi galuška, štrudla sa makom, vina sa peska i voćne rakije.**

Vina sa peska subotičke regije neguju stare sorte: belo vino **kevedinku** i crveno vino **kadarku**, ali i nove sorte šardone, kaberne, merlo... i sve su našle put do domaće i inostrane publike.

02

- 01 Rajhlova palata
- 02 Paličko jezero
- 03 Vinarija Zvonko Bogdan

33

03

* Šta doživeti?

Subotica neguje svoju baštinu i kroz festivale, među kojima su: **Desiré Central Station, Prvomajski uranak, Festival evropskog filma, Svetski dan secesije...** Festivali na obodima grada slave dobru berbu i žetvu: **Dužijanica, Berbanski dani, Salon vina...**

Subotički salaši su mesta za aktivan ili opušten odmor, često su i ambijenti vrednog nasleđa narodnog graditeljstva koji pružaju mogućnost da se doživi kultura življenja nastala u izobilju ravnice. Većina salaša je u blizini **Paličkog jezera i Specijalnog rezervata prirode Ludaško jezero.**

Ergele su osobenost subotičkog prostora. Jahanje, vožnja fijakerima u prostorima očuvane prirode, vožnja sankama zimi, lepota lipicanera, andaluzara i ponija ima vernu publiku.

Blagodeti lečenja i življenja i na obalama **Paličkog jezera** odavno su poznati. Danas je Palić bajkovita pop-up slikovnica gde svaka stranica u stilu origamija izjava po jednu secesijsku dragocenost unutar **Velikog parka: Palički vodotoranj, Velika tersa, Mala gostiona, Ženski štrand**, zatim **Bagojvar (Sovina kula) i vila Lujza** podignuti u okviru kompleksa Lajoša Vermeša, osnivača Paličke olimpijade 1880, **Letnja pozornica, ZOO vrt, Muški štrand** sa mnogim sportskim sadržajima i raznovrsna ponuda smeštaja. Sadržaji boravka i dah aristokratske prošlosti ovog mesta snažno privlače posetioce.

Sombor

ZAGRLJENE ULICE RAVNICE

Zgrada Bačko-bodoške županije je grandiozno zdanje građeno u 19. veku u duhu eklekticizma. U **Svečanoj sali** se nalazi slika monumentalnih dimenzija Ferenc Ajenhuta **Bitka kod Sente** na kojoj je predstavljena pobjeda princa Evgenija Savojskog nad Osmanlijama na bojnopolju 1697. Tavanicu krasi **grb slobodnog kraljevskog grada Sombora**.

Gradski muzej Sombor prezentuje arheološku, etnološku, numizmatičku, istorijsku i zavičajnu baštinu zapadne Bačke i dela savremene jugoslovenske umetnosti. U sastavu Muzeja su **Spomen muzej Batinske bitke** (Bezdan) i **Muzej Podunavskih Švaba** (Grašalkovićeve palata).

Galerija Kulturnog centra Laza Kostić jedna je od najboljih kod nas u predstavljanju radova afirmisanih autora savremene umetnosti.

Grad ima bogatu ponudu **proizvoda starih i umetničkih zanata i narodne radinosti** nastalih obradom različitih materijala na način da zanatstvo često postaje umetnost. Promociji ovog blaga doprinosi manifestacija **Ulica starih zanata** u centru grada.

34 **Galerija Milan Konjović** objedinjuje opus slavnog srpskog i jugoslovenskog slikara, strasnog koloriste i ekspresioniste koji je motive uzimao iz rodne Bačke: pejzaži, ambijenti, portreti...

/ Fijaker

02

03

* Šta probati?

U Somboru i okolini se uvek dobro jelo: **lemeški kulen i paprikaš, morčija supa, pileći paprikaš, rezanci sa makom, štrudle s makom i višnjama**, duž Dunava **riblji paprikaš i riba na razne načine**, a sve to uz **ridička vina i tamburaške orkestre**.

* Šta doživeti?

Šetnja duž centralno pozicioniranih trgova i okolnih ulica ozelenjenih ogromnim stablima **bodoša** je uzbudljivo putovanje od baroka do moderne. O tome svedoče: zgrade **Gradske kuće, Narodnog pozorišta, Krušperove palate i Pašine kule, palate Grašalković, Konjović i Kronić**, kuća u kojoj je živio Laza Kostić, rimokatoličke **Crkva Presvetog Trojstva, Kapela Sv. Ivana Nepomuka i Crkva Sv. Stjepana Kralja** i karmelićanski samostan, **Plebanija sa sunčanim satom, pravoslavne crkve Sv. Georgija i Sv. Jovana Preteče**.

Somborski pozorišni maraton je jedinstvena manifestacija koja obeležava kraj pozorišne sezone tako što se tri dana i noći smenjuju predstave matičnog i gostujućih pozorišta.

Fijaker koji dočekuje posetioce Sombora je ulazna kapija kulturnog pejzaža koji pruža mogućnosti za nenametljiv pogled na gradske vizure, narodne svetkovine ili jednostavno za uživanje u koloritu grada i okoline.

Gradski hipodrom je poznat po kasačkim trkama, ali i po manifestaciji **Defile jahača, fijakera i zaprega**. O tradiciji uzgoja konja i ljubavi za vožnju fijakerima svedoči i **Fijakerijada – Konji naši razdragani** u Doroslovu i **Smotra paradnih konja i fijakera** u Staparu.

Ruralna područja - Gradina, Bezdan, Bački Monoštor, Čonoplja i Ridica ponudom **salaša, etno kuća i vinarija** pruža obilje užitaka. Vožnja čamcima, šetne staze, gastronomska slavlja, tamburaši, folklorne grupe, postavke panonskih porodičnih soba i predmeta svakodnevne upotrebe slave život i bogatstvo ravnice kao i manifestacija **Bodrog fest** u Bačkom Monoštoru, kao i **Somborski, Lemeški** (Svetozar Miletić) i **Bezdanski kotlić**...

Deo gradskog područja pripada **Unesco Rezervatu biosfere Bačko Podunavlje**, jednom od najočuvanijih dunavskih ritsko-močvarnih areala u čijem okrilju se nalazi i **Specijalni rezervat prirode Gornje Podunavlje**. To je destinacija za upoznavanje sa biološkim raznovrsnostima i aktivan odmor u zaštićenoj prirodi – pešačenje, vožnja biciklom, vožnja čamcima, edukativne ture, radionice starih zanata... Polazna tačka grupnih poseta je **Eko centar Karapandža**.

- 01 Strara gradska kuća
- 02 Zgrada Bačko-bodoške županije
- 03 Unesco Rezervat biosfere Bačko Podunavlje

* Vršac

PRESTONICA VINA

Vršacki breg sa **Vršackim zamkom** – ostatkom utvrđenja iz 15. veka, gospodare nad banatskom ravnicom i gradom u njegovom podnožju. Smatra se da je Kulu visoku dvadeset metara od kamena i opeke sazio despot Đurađ Branković. Ovde se nalazi izložbena postavka **Život u utvrđanju u srednjevekovnom Banatu**.

Panoramom Vršca dominiraju tornjevi markantne, neogotske **rimokatoličke Crkve Sv. Gerharda iz 19. veka**. Unutrašnjost hrama pleni lepotom i bogatstvom oltara, vitraža, zidnih dekoracija i skulptura koje su delo najpoznatijih umetnika Pešte i Beča. U hramu se nalaze **vredne orgulje**, pa se u crkvi često održavaju koncerti duhovne i operne muzike.

Srpska pravoslavna **Crkva Sv. Nikole** (Saborna crkva) podignuta je u drugoj polovini 18. veka na mestu starijeg hrama. Veliku vrednost predstavljaju ikone ikonostasa, rad Pavla Đurkovića i ikonostas rezbaren od ruku Aksentija Markovića.

Vladičanski dvor, sedište banatskog episkopa Srpske pravoslavne crkve iz 18. veka, pleni pažnju svojim pročeljem u neorenesansnom stilu, baroknom ogradom i parkom sa dve fontane koje celokupnom izgledu građevine daju svečan i impresivan izgled. **Kapela Svetih arhanela Mihaila i Gavrila** sa čudotvornom ikonom Bogorodice i ikonostasom koji je oslikao Nikola Nešković, te bogata zbirka portreta visokog klera deo su rezidencijalnog dela Dvora.

36

01

02

Gradski muzej Vršac čuva i prezentuje multinacionalnu baštinu Banata. Sedište mu je u zgradi Konkordija u kojoj se čuva **zbirka slika Paje Jovanovića** i vredni arheološki nalazi. Depandans Gradskog muzeja, barokna zgrada sa spoljnim stepenicama **Apoteka na stepenicama**, osnovana u 18. veku, dom je izložbama: **Umetnost farmacije od biljke do tablete i Prirodnjačka postavke**.

Sterijina kuća, u kojoj je književnik **Jovan Sterija Popović** živio, na spratu ima spomen-sobu sa originalnim nameštajem i njegovim rukopisima.

Srpski pravoslavni **manastir Mesić** sa crkvom posvećenom Sv. Jovanu Krstitelju nalazi se u blizini Vršca. Vreme njegovog nastanka određuju predanja, prvi sloj fresaka verovatno iz 11. i 12. veka i arhitektura koja se povezuje sa starom raškom i moravskom školom.

Dvorci porodice **Lazarević** (Veliko Središte), **Bisingen** (Vlajkovac) ušli su u krug zdanja čija je revalorizacija u toku.

- 01 Rimokatolička crkva Sv. Gerharda
- 02 Vršacka kula
- 03 Vladičanski dvor
- 04 Manastir Mesić
- 05 Apoteka na stepenicama

* Šta probati?

Vina **vršačke regije** od **banatskog rizlinga** do **muskat otonela**, od **italijanskog i rajnskog rizlinga** do **merloa i traminca**... možete degustirati u vinskim podrumima u gradu ili sred nepreglednih zasada vinograda. Uz to se služe **vršačka šunka i slanina**, a od slatkiša **štrudle** i **krofne**.

* Šta doživeti?

Uspon na **Vršački breg**, najzapadniji ogranak Karpata, počinje u blizini sportske dvorane **Centar Milenium**, prati markiranu stazu od oko 3 km koja je pod stalnim usponom.

Šetnja centralnom gradskom zonom je iskustvo upoznavanja različitih arhitektonskih stilova od **Gradske kuće** koju čine tri celine, **zgrade Lazarević-Friš**, **Rumunske pravoslavne crkve** do **Kuće Kod dva pištolja** koja čuva predanje povezano sa vođom Prvog srpskog ustanka – Karadžićem...

Gradski park je negovana botanička bašta i omiljeno mesto susreta i odmora.

Manifestacija **Dani berbe grožđa** u slavu grožđa, vina i vinara odvija se pod palicom lokalnog vinskog božanstva, **Vinka Lozića** koga je osmislio Sterija, a koji privlači mnogobrojne goste u vinsku prestonicu Srbije.

Vinsko selo Gudurica je raj na zemlji u kome se stanovnici bave proizvodnjom odličnih vina i meda. Degustacija vina u guduričkim vinarijama i porodičnim domaćinstvima kao i manifestacije **Dani mladih vina** i **Gudurička zlatna jesen** odavno su zadobile vernu nacionalnu i internacionalnu publiku.

03

04

05

37

* Šta doživeti?

Šetnja unutar ambijentalnog gradskog jezgra pored pravoslavne **Crkve Sv. Nikole, Zgrade Velikokikindskog dištrikta, Narodnog pozorišta, katoličke Crkve Sv. Franje Asiškog, Gradske kuće, Lepedatove, Varadininove, Budišinove palate...** živo svedoče o razlozima zbog kojih je grad nekada nosio ime – Velika Kikinda.

Jedna od najlepših zelenih ulica na svetu – **Ulica Petra Drapšina** je unikatni urbani predeo koji reprezentuje lepotu i kulturu Kikinde.

Dani ludaje u oktobru oboje grad u narandžastu boju bundeve u čiju čast se organizuju raznovrsni programi uz izbor najtežih, najdužih i najneobičnijih plodova.

Selo Mokrin je planetarno poznato po Takmičenju u tucanju uskršnjim jajima - **Tucanijada, Svetskom prvenstvu u nadmetanju gusana**, kao i coliving i coworking projektu **Mokrin House**.

* Šta probati?

Čorbu, varivo i pitu od bundeve ne treba propustiti, ali ni **kobasice, dimljenu šunku, slaninu, mokrinski rolovan sir sa slanim i slatkim nadevima**, slane i slatke đakonije od **kikindskog brašna**, te **banatski rizling** i voćne rakije.

01 Ulica Petra Drapšina
02 Mamut Kika

* Kikinda

GRAD ZELENILA,
TERAKOTE I SOVA

Narodni muzej Kikinda prezentuje baštinu severnobanatske regije. Među eksponatima najveću pažnju privlače fosilni ostaci mamuta starosti 500.000 godina čija je replika u prirodnoj veličini, nazvana Mamut Kika, postavljena u dvorištu Muzeja. **Mamut Kika** ima i sopstvenu manifestaciju **Mamut fest**.

Suvača – mlin iz 1899. koji su pokretali konji redak je oblik tradicionalne tehnike mlevenja zita. Mehanizam koji je omogućavao meljavu stariji je od same građevine.

Internacionalni simpozijum skulpture u terakoti Terra svake godine okuplja vajara iz celog sveta u **Ateljeu Terra**, a njihova dela su eksponati **Muzeja Terra, Galerije Terra** i **Parka monumentalnih skulptura u terakoti**.

Guste zimujuće kolonije **sova ušara** stavile su centar Kikinde na svetsku turističku i ornitološku mapu.

01

02

* Zrenjanin

DUŽ MEANDARA BEGEJA

Stalna postavka **Narodnog muzeja Zrenjanin** poznata je po arheološkoj zbirci, zbirkama likovne umetnosti, vatrenog i hladnog oružja iz različitih epoha, **Sobi istorije sporta** i legatima među kojima su i oni **Uroša Predića** i **porodice Varadi**.

Savremena galerija Umetničke kolonije Ečka, u centru grada dom je reprezentativne kolekcije jugoslovenske i srpske likovne umetnosti.

Varoš se sa velikom ljubavlju odnosila prema Begeju o čemu svedoči deset mostova od kojih su turističke atrakcije **Mali most** i **Veliki pešački most** na mestu slavne i opevane **Bečkerečke čuprije**.

* Šta probati?

Bogatu gastronomsku ponudu zrenjaninskog kraja čine: **krvavice, čvarci, banatska supa, krompir paprikaš, šufnudle, gomboce sa šljivama, štrudle s makom, ečke krofne**, a sve se zaliva **pivom, špricerom i šiler vinom**.

* Šta doživeti?

Šetnja unutar starog jezgra grada je prilika za pogled na crkve, elegantne kuće bogatih građana i markantne zgrade nadležstava i institucija – od baroka do secesije: **Gradska kuća (Županija), Gradska biblioteka, Narodni muzej, Narodno pozorište, katedralna Crkva Sv. Ivana Nepomuka, Ruska crkva, pravoslavna Crkva Uspenja Bogorodice, Slovačka evangelička crkva, zgrade Karla Helmbolda (Šeherezada), Palata Dunderski, Reformatska crkva, Palata pravde...**

Dani piva su najpoznatija manifestacija te vrste u regionu. Oslonjena je i na nasleđe Lazara Dunderskog koje se čuva i kroz **Muzej piva** u pogonu Varione.

Jedan od prestižnih plemićkih poseda Austrougarske nalazi se u selu Ečka, a čini ga **kompleks dvorca Kaštel** građen u engleskom stilu. Danas je to hotel okružen parkom.

U međurečju Tise i Begeja nalazi se **Specijalni rezervat prirode Stari Begej – Carska bara**, destinacija aktivnog odmora i specifičnih oblika turizma.

01

02

01 Reka Begej

02 Gradsko jezgro sa Županijom i katedralnom crkvom

* Pančevo

FILMSKI AMBIJENT NA TAMIŠU

Narodni muzej Pančevo predstavlja istoriju, kulturu i etnologiju južnobanatske regije. Među eksponatima su i arheološka zbirka starčevačke i vinčanske kulture, **zastava Vojvodstva Srpskog** i **slike Paje Jovanovića** među kojima je i znamenita **Seoba Srba**.

Srpske pravoslavne **crkve Uspenja Bogorodice i Preobraženja Gospodnjeg** privlače pažnju raskošnim zvoncima i ikonostasima Konstantina Danila i Uroša Predića.

Rimokatolička **Crkva Sv. Karla Boromejskog i Minoritski samostan iz 18. veka** spadaju među najstarije građevine u gradu.

Među industrijskim nasleđem grada ističe se **Stara pivara** (1722) koju je vek kasnije preuzeo Đorđe Vajfert, u čiju čast se organizuju **Vajfertova turistička ruta** (uz **Muzej pivarstva**) i manifestacija **Dani Vajferta**.

Predanje kaže da je srpski pravoslavni **Manastir Vojlovica** podignut u 14. veku. Židno slikarstvo i ikonostas manastirskog hrama su iz perioda obnove u 18. veku.

U **Starčevačkom muzeju**, u istoimenom naselju, izloženi su arheološki nalazi kulture starijeg neolita - Starčevačke kulture i dat je osvrt na nasleđe Vojne granice.

01

02

* Šta probati?

Ne bi trebalo da propustite **pivo u Staroj Vajfertovoj pivari uz pivski meni** ili **riblju čorbu** i **banatsko vino** pored Tamiša.

* Šta doživeti?

Šetnja centralnim gradskim jezgrom je omnibus priča o urbanom nasleđu grada iz različitih epoha, a oko ulica **Nikole Đurkovića** i **Đure Jakšića** snimljeni su mnogi filmovi i TV serije.

Narodna bašta, elegantni primer vrtne arhitekture 19. veka, već dva veka je mesto za odmor, uživanje i beg od vreline letnjih dana.

Vožnja turističkim brodom po Tamišu pruža mogućnost uživanja na reci i pogled na istorijska zdanja grada među kojima su čuvene **kule-svetilje** na ušću Tamiša u Dunav.

Buvlja pijaca je institucija jeftine kupovine i popularni muzej antikviteta na otvorenom.

01 Crkva Uspenja Bogorodice

02 Trg Slobode

URBANI TRAGOV STAROG RIMA

Sremska Mitrovica bila je mnogoljudni antički Sirmijum i jedna od prestonica Rimskog carstva. Na ušću reke Mlave u Dunav, u blizini Požarevca, izgrađen je grad Viminacijum i legijski logor koji je bio središte rimske provincije Gornje Mezije. Nadomak Zaječara, u Gamzigradu, imperator Gaj Galerije Valerije Maksimijan, podigao je svoju carsku palatu – vrhunski graditeljski poduhvat pozne antike. Ove daleke epohe ostavile su nam izuzetnu zaostavšinu, nadograđenu vrednim nanosima potonjih vekova.

/ Replika rimske vile, arheološko nalazište Viminacium

Sremska Mitrovica

DVA MILENIJUMA POSTOJANJA

Najreprezentativniji ostatak antičkog Sirmijuma – jedne od četiri prestonice Rimskog carstva je **Carska palata**. Ostaci masivnih zidova, sistema za grejanje, raskošnih podnih mozaika, fresaka i hipodroma potvrđuju da se radi o izvanrednom kompleksu nastalom u vreme kada je grad bio **sediste rimske provincije Pannonia Secunda i episkopski centar ranog hrišćanstva**. Palata, zajedno s **Bazilikom Sv. Dimitrija** iz 5. veka, prevazilaze nacionalni značaj.

Na **Žitnom trgu**, nalazi se prostran arheološki lokalitet iz doba Sirmijuma, a venac kuća koji ga okružuje ima osobenosti urbanizma iz turskog i austrijskog perioda.

Muzej Srema prezentuje istorijske, umetničke i arheološke muzealije. Posebno su vredni zlatnici Konstantina Velikog, mermerni sunčani sat, garnitura zlatnih avarskih pojasa... ali i ikone iz fruškogorskih manastira i sremskih crkava.

44 Srpске pravoslavne crkve **Sv. Stefana i manastiri Šišatovac, Petkovica, Kuveždin, Bešenovo i Vranjaš** u fruškogorskom zaleđu svedoče o istoriji i trajanju srpskog naroda.

Dve crkve Sv. Dimitrija, katolička i pravoslavna posvećene su zaštitniku Sremske Mitrovice.

U **Galeriji Lazar Vozarević**, izložena su dela ovog slikara, poznatog po transponovanju srednjovekovnih ikona u kontekst modernog slikarstva.

01

02

* Šta doživeti?

Boravak u **Specijalnom rezervatu prirode Zasavica**, dodir je s prirodom i živim svetom čiste reke Zasavaice. Takođe, ovde možete videti autohtone vrste domaćih životinja.

Gradska plaža na reci Savi izuzetno je mesto za predah, posebno tokom leta.

* Šta probati?

Sremska kuhinja se ne može zamisliti bez **kulena, kobasica i belog fruškogorskog vina**. Izuzetnog su ukusa i **proizvodi od mesa mangelice i sir od magarećeg mleka** iz gastronomske bašte Zasavice.

- 01 Carska palata, Arheološko nalazište Sirmium
- 02 Bazilika Sv. Dimitrija
- 03 Specijalni rezervat prirode Zasavice

03

* Požarevac

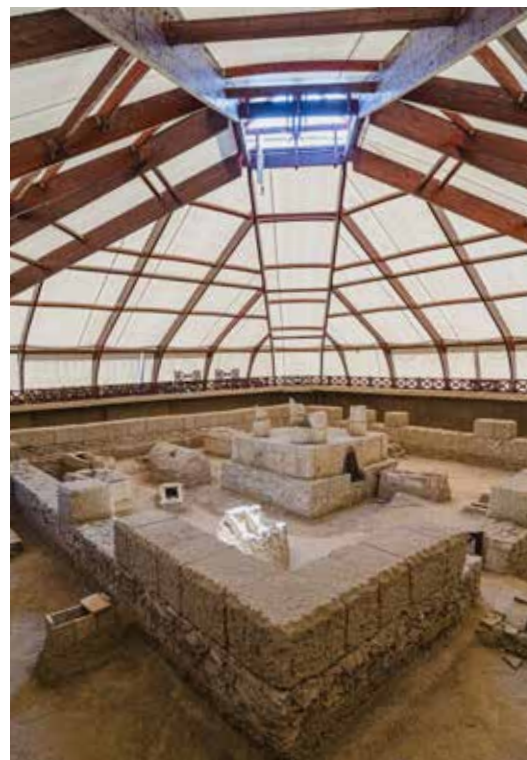
U ZNAKU ANTIKE I KONJIČKOG SPORTA

U obližnjem Kostolcu nalazio se **Viminacijum**, glavni grad provincije Gornje Mezije, koji je skoro dva milenijuma bio skriven pod zemljom, te se zato naziva **Balkanskim Pompejima**. Današnji **Arheološki park** i **legijski logor** je mesto gde posetioci mogu videti, ne samo vredne nalaze poput **Mauzoleja** i **Termi**, već i doživeti antički svet u ambijentu replike **Rimske vile** i **Amfiteatra**.

U **Narodnom muzeju** mogu se videti **neprocenljivo vredne originalne freske iz grobnica u Viminacijumu**. Pažnju privlači i **zbirka srebrnog nakita iz sela Bare**.

Milena Pavlović Barili bila je jedna od istaknutih ličnosti umetničke Evrope između dva rata. Dok je živela u Njujorku, bavila se i modnom ilustracijom. Posle prerane smrti, Milenina majka je preuredila njihovu porodičnu kuću u **Memorijalnu galeriju** gde se mogu videti njena kapiitalna dela protkana vizijama i alegorijama.

Na **brdu Tulba**, u blizini mesta gde su 1718. godine vođeni pregovori između Austrije i Venecije s jedne i Osmanskog carstva s druge strane, postavljena je **replika carskog šatora** u kojem zasedaju **voštane figure pregovarača** zaslužnih za potpisivanje **Požarevačkog mira**.

01

02

* Šta doživeti?

Ergela Ljubičevo je najstarija i najtrofenija u zemlji. Nosi ime po supruzi kneza Miloša, kneginji Ljubici. Osim odgoja punokrvnih engleskih konja, Ergela je oplemenjena zelenilom, biciklističkim i trim stazama, avanatura parkom... Ono najlepše što vam nudi jeste bliski susret s plemenitim životinjama.

Ljubičevske konjičke igre su živopisan događaj kojem svakako treba prisustvovati. Održavaju se prvog vikenda u septembru.

03

* Šta probati?

U rustičnoj vili **Viminacijuma** možete, uz prethodnu najavu, probati **jela starog Rima** poput hleba pečenog na lovoru, gladijatorske čorbe, vina...

- 01 Mauzolej, Arheološko nalazište Viminacium
- 02 Ergela Ljubičevo
- 03 Galerija Milene Pavlović Barili

* Zaječar

SREDIŠTE TIMOČKE KRAJINE I DOM BAŠTINE SVETA

01

Felix Romuliana je graditeljski poduhvat imperatora Galerija i jedini je naš arheoloski lokalitet na listi UNESKA. Raskošnu palatu, Galerije je podigao kako bi obeležio mesto svog čudesnog začeca i nazvao je po majci – Romulijana. Moćni bedemi, mozaici, ostaci dva hrama... ostavljaju snažan utisak. Nedaleko od palate, na **bregu Magura**, nalazi se unikatna svetska atrakcija – **sakralno-memorijalni kompleks**, mesto sa kojeg je u nebeski panteon bogova vinuo imperator i njegova majka Romula.

Originalni mozaici i skulpture, izloženi su u **Narodnom muzeju**: porfirna glava cara Galerija, pilastar druge tetrahrije, mozaici boga Dionisa, Carskih lovaca na divlje zveri, Lavirinta...

Duh starog Zaječara može da se oseti u ambijentalnoj celini u čijem je središtu **Turska vodenica**. Vredno je posetiti i **Radul-begov konak**. Na spratu ovog orijentalno-balkanskog zdanja, jedna za drugom nižu se tematske sobe: salon Hadži Pavlovića, devojačka i turska soba, arapski salon s nameštajem ukrašenim sedefom.

Crkva Rođenja Presvete Bogorodice, podignuta je po nalogu kneza Miloša, a zdanja koja okružuju **Trg oslobođenja** i **Trg Nikole Pašića**, govore o usponu grada u mirnodopskim razdobljima.

02

* Šta doživeti?

Spomen-park šuma Kraljevica je mesta osmišljeno za aktivan odmor i opuštanje, kao i obližnja **Gamzigradska banja**, izgrađena na toplim izvorima lekovite vode. Utonula u zelenilo, okrepljuje posetioce koji boravak mogu upotpuniti posetom **hidroelektrani Gamzigrad**, četvrtoj u Srbiji, koja i danas proizvodi belu svetlost s Crnog Timoka.

03

* Šta probati?

Zaječarsko pivo ima dugu tradiciju. Pivara u kojoj se danas pravi, deo je Hajnekena, ali je njegov ukus ostao prepoznatljiv – tajna je u vodi koja u punionicu stiže direktno sa izvora.

- 01 Narodni muzej
- 02 Arheološko nalazište Felix Romuliana
- 03 Crkva Rođenja Presvete Bogorodice

01

* Bor

OD CRVENOG BREGA DO METROPOLE BAKRA

Tilva roš, breg jarko crvene boje bio je centar rudarstva u rimsko doba, a po nekim tragovima tu se kopala ruda i ispiralo se zlato još u praistoriji. Tilva roš više ne postoji – postala je **ogromno jalovište** koje predstavlja svojevrsnu turističku atrakciju.

Industrijalac Dorđe Vajfert, Feliks Hofman i češki inženjer Franja Šišteć, otkrili su u Boru obilje bakra. Prve koncesije za iskopavanje dobili su Francuzi, pa se danas u gradu može videti zdanje **Direkcije Francuskog društva Borskih rudnika** i druge vredne građevine francuskog arhitektonskog stila.

Muzej rudarstva i metalurgije je ustanova kompleksnog tipa. Njegovi glavni sadržaji predstavljeni su na stalnoj postavci **Razvoj rudarstva i metalurgije od praistorije do danas**. U arheološkoj zbirci posebno su vredni nalazi sa **Rudne glave – prvog rudnika bakra u Evropi**.

Brestovačka banja u doba kneza Miloša, naziv je izložbe u **Konaku kneza Miloša** – zdanju srpske građanske arhitekture 19. veka, koje ima status spomenika kulture, kao i niz drugih vrednih građevina koje **sačinjavju ambijentalnu celinu Banje**.

47

* Šta doživeti?

Rudarski grad okružuje svojevrsan zeleni prsten s brojnim rekreativnim sadžajima, pre svega na **Borskom jezeru i Brestovačkoj banji**. Na **Crnom vrhu** izgrađeno je skijalište, a poseban doživljaj je osvajanje vuklanske kupe Tilva njagre.

Lazarev kanjon, usečen u masiv Kučajskih planina, mesto je koje oduzima dah, ali samo iskusni alpinisti mogu uživati u njemu. Međutim, na njegovom kraju, možete se bez opasnosti diviti **Lazarevoj pećini** i njenim monumentalnim dvoranama.

* Šta probati?

Punomasni sirevi, plodovi s okolnih planina, spoj **vlaške i srpske kulinarske tradicije** kraja, mogu se probati u etno restoranima **Jezerce** i **Srpskoj kruni**.

01 Borsko jezero

02 Lazarev kanjon

02

Sunčani sat

U Muzeju Srema nalazi se sunčani sat od belog mermera koji je pokazivao vreme, ali i prolećnu i jesenju ravnodnevicu. Isklesan je pre dve hiljade godina i jedinstven je po mitološkim figurama koje ga čine – Atlasu koji na plećima nosi nebeski svod i Heraklu i Ifiklu, koji simbolizuju božansko i zemaljsko vreme.

Zlatnici cara Konstantina Velikog

Otkriće četiri zlatnika sa likom cara Konstantina u Sirmijumu, bilo je svetska senzacije. Pronađeni su tokom iskopavanja 1973. godine u ostavi novca koja se sastojala od 33 zlatnika od kojih su Konstantinovi iskovani u kovnicama Soluna i Nikomedije. Ovakve unikate ne poseduje nijedan drugi muzej na svetu.

Prva vinova loza na Fruškoj gori

Imperator Marko Aurelije Proba, rođen je u Sirmijumu. Pored mnogobrojnih državičkih zasluga, poznat je po tome što je dopustio da se po prvi put u istoriji Carstva vinova loza zasađi van Italije – i to na uzvišenju Glavica na Fruškoj gori.

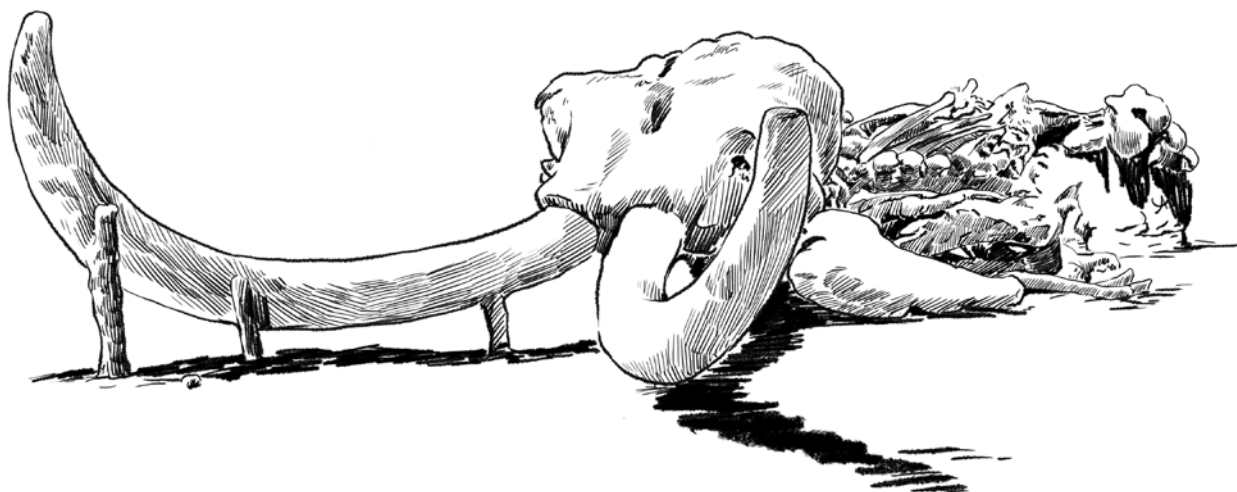

Mamutica Vika

Posebna atrakcija Viminacijuma je Mamut park. Tokom iskopavanja 2009. godine, otkriven je ceo skelet mamuta. Reč je o ženki staroj oko 60 godina, koja je bila visoka preko 4.5 metara, duga preko 5 metara i teška preko 10 tona. Dobila je ime Vika.

Gradić u kojem živi vino

Rajačke pivnice naziv je kompleksa vinskih podruma koji su počeli da se grade u 18. veku. Nalaze se na bregu iznad sela Rajac, pedesetak kilometara od Zaječara. Reč je o naselju građenom kamenom, sa prosečnim ulicama i trgom. U ovom gradu ne stanuju ljudi, već isključivo dobro vino.

GRADOVI NA ZNAMENITIM REKAMA

Na Dunavu, koji se naziva glavnom ulicom Evrope, podinuto je mnogo gradova. U Smedervu, u monumentalnoj tvrđavi na Dunavu, nalazio se dvor poslednjeg vladara srednjovekovne Srbije. Loznica je grad kraj plahovite i nestvarno lepe reke Drine. Šabac snažno obeležava reka Sava na čijoj obali je podignut. Kolubara protiče kroz Valjevo deleći ga na dve živopisne urbane celine. Jagodina u dolini Velke Morave svoj prosperitet duguje ovoj reci – trgovačkoj žili kucavici još od antičkog doba.

* Smederevo

MOĆNA TVRĐAVA I ZLATNO GROŽĐE

- 01,02 Vila Zlatni Breg
03 Smederevsko vinogorje
04 Smederevska tvrđava

Znamenje grada je monumentalna **Smederevska tvrđava**, izgrađena početkom 15. veka na ušću reke Jezave u Dunav. Despot Đurađ Branković je odabrao ovo mesto za izgradnju nove prestonice Srbije. Utvrđenje je projektovano po ugledu na Carigrad i imalo je čak 25 kula. Najpre je izgrađen Mali grad gde je živio despot s porodicom. U palati je postojala **Velika sala za prijeme**, koja se u izvorima pominje kao sala magna audientiae. Glavno utvrđenje koje se naziva **Veliki grad** izgrađeno je naknadno u veoma kratkom roku. Danas je Tvrđava glavna turistička atrakcija grada.

Za vreme nemačke okupacije u Tvrđavi je bila smeštena municija koja je 5. juna 1941. godine eksplodirala uništivši deo utvrđenja i okolni deo grada. Stradalo je i oko četiri hiljade civila. U znak sećanja na ovaj događaj podignut je **Spomenik žrtvama petojunske tragedije**.

Središnji **gradski trg** je trougaonog oblika kao i Tvrđava. Na njemu dominira **Hram Sv. Georgija**, **Zgrada okružnog načelstva**, **Galerija savremene umetnosti** i obnovljena fontana. Na Trgu se nalazi i **Spomenik palim borcima u Prvom svetskom ratu**.

01

02

/ VinoGrad

Vredno je videti reprezentativno zdanje **Gimnazije**, koje je u prvoj polovini 20. veka bilo uzor za izgradnju prosvetnih ustanova u Srbiji. U neposrednoj blizini zadivice vas stablo **Karadordevog duda**, staro preko tri veka. Godine 1805, pod krošnjom duda, turski zapovednik grada dizdar Muharem Guša predao je ključeve grada voždu Karadorđu Petroviću. Tako je Smederevo po drugi put u istoriji postalo prestonica Srbije.

Muzej u Smederevu je ustanova kompleksnog tipa i čine ga istorijska, etnološka, arheološka, umetnička i numizmatička zbirka. Posebno je zanimljiva postavka vezana za vladavinu despota Đurđa Brankovića sa **maketom Smederevske tvrđave**, đuladima korišćenim u borbama sa Turcima, puškama...

Počasno mesto pripada kopiji **Esfigmenske povelje**, izuzetnog istorijsko-pravnog dokumenta. U Muzeju se mogu videti i **ekspoziti iz perioda vladavine dinastije Obrenović**, kao u rariteti poput **zlatnika Septimija Severa**, **zlatne minduše Brankovića**, srednjovekovnog šlema...

U centru grada nalazi se **VinoGrad** – živopisni kutak koji sačinjavaju kućice izrađene od starih drvenih bačvi. Raspoređene su u minijaturnim ulicama koje nose imena vina po kojima je ovo podneblje nadaleko poznato. Ovde svoje proizvode prodaju vlasnici smederevskih vinskih podruma.

* Šta doživeti?

Poseta vili **Zlatni breg** vrhunski je doživljaj. Nadomak grada, u Plavincu, knez Miloš Obrenović je početkom 19. veka otkupio imanje od uglednog turskog spahije, a krajem veka kraljica Natalija je kuću pretvorila u letnjikovac za svog sina, kralja Aleksandra Obrenovića. Današnji enterijer čini postavka Istorijskog muzeja i Muzeja primenjene umetnosti u Beogradu. Vilu okružuje negovan **dvorski park** s jednim od **najlepših pogleda na Dunav i Panonsku niziju**.

* Šta probati?

Na grbu grada nalazi se stilizovano grožđe, srednjovekovna tvrđava i Dunav. Brežuljci kraj Dunava i Velike Morave plodno su tlo za uzgoj loze i voća. Oдавде potiče izvorna **sorta grožđa smederevka** od koje se pravi istoimeno **vino zlatnožute boje**. Preporučujemo da posetite vinarije ucrtane na **Smederevski put vina**, probate smederevsko voće i voćne rakije. Od ribljih specijaliteta izdvaja se **smuđ na smederevski način**, a od poslastica **savijača od grožđa**.

04

05

Loznica

IZVORIŠTE SAVREMENOG JEZIKA

U **Tršiću**, rodnom selu Vuka Stefanovića Karadžića, reformatora srpskog jezika i pisma, podignut je jedinstven **etno-park sa Vukovom spomen-kućom** i amfiteatrom gde se održava **Vukov sabor** – najveća prosvetna manifestacija u zemlji.

U starom gradskom jezgri lepotom se izdvaja ambijentalna celina oko Trga Jovana Cvijića i zdanja **Vukovog doma kulture, Gimnazije, kuće Katića** u kojoj nalazi **Galerija Miće Popovića**.

Preporučujemo i posetu **Muzeju Jadra, Biblioteci Vukovog zavičaja**, kao i **Memorijalnoj galeriji bitke na Drini** u Banji Koviljači.

U okolini grada vodile su se velike ratne operacije na samom početku Prvog svetskog rata. O tome svedoči **memorijal u porti Manastira Čokešina, Spomen-kosturnica u selu Tekeriš na Ceru**, kao i **Spomen-kosturnica na Gučevu** gde se vodila jedna od prvih rovovskih bitaka na svetu. Sa Gučeva se jasno vidi tok plahovite Drine koja se izvija u obliku violinskog ključa.

54 Preporučujemo i posetu manastirima **Tronoša i Čokešina**.

01

02

03

*Šta doživeti?

Odmor u **Banji Koviljači** koja ima dva lekovita činioca: vodu i blato, spada u upečatljive doživljaje. Počevši od šetnje negovanim Parkom, posete **Kur-salonu** s balskom salom, razgledanja ambijentalne celine Banje s nizom raskošnih vila, do tretmana u blatnom kupatilu i **sumpornom kupatilu kralja Petra I.**

Uoči Petrovdana, pale se **lile** koje se prave od mlade kore divlje trešnje ili breze. Ovom specifičnom narodnom običaju posvećen je **muzičko-scenski festival LilaLo**.

*Šta probat?

U selu Tršić možete pobati jela baš kakva su spremna u Vukovom detinjstvu. Etno-selo **Sunčana reka** i drugi etno-restorani služe hranu lozničkog podneblja. Počasno mesto zauzima riba i kraljica trpeze **drinska riblja čorba**.

01 LilaLo Festival
02 Banja Koviljača
03 Etno-park Tršić

* Valjevo

VREMEPLOV NA KOLUBARI

Tešnar je **trgovačka čaršija** orijentalnog stila koja svedoči o atmosferi grada u 19. veku. Koristi se kao živa scenografija za istorijske filmove i serije, a i danas se u njoj mogu kupiti **proizvodi starih zanata**. U ambijentu ove živopisne celine održava se letnji festival **Tešnjarske večeri**.

Nasuprot Tešnarju, na drugoj obali Kolubare, u današnjoj **Ulici Kneza Miloša** je na razmeđu 19. i 20 veka izgrađeno novo gradsko jezgro sa nizom vrednih zdanja.

Stalna postavka **Narodnog muzeja Valjevo** izuzetno je kreativna. Posetioci, između ostalog, mogu da uđu pod **šator Valjevske bolnice** kakvim ga je naslikala Nadežda Petrović i da zakorače u **ratni kabinet vojvode Živojina Mišića**.

Muslimov konak iz 18. veka, dom je dve postavke: u podrumu u kome su bili zatočeni Aleksa Nenadović i Ilija Birčanin posetioci mogu videti **izložbu Seča knezova**, a u prizemlju **izložbu Valjevska nahija** i **Valjevci u Prvom i Drugom srpskom ustanku**. Vredno je upoznati se i sa postavkom u **Kuli Nenadović**.

Uz gradsku **Crkvu Pokrova Presvete Bogorodice**, preporučujemo i obilazak okolnih **manastira Jovanje, Pustinja, Čelije i Lelić**.

Moderna galerija Valjevo je zadužbina slavnog slikara **Ljube Popovića** i dom slikara Mediale.

Grad neguje sećanje na heroje Drugog svetskog rata o čemu svedoči **Park skulptura na Jadru** i **Spomenik revolucije na Vidraku**.

01

02

* Šta doživeti?

Poseta **selu Brankovina** je susret s **porodicom Nenadović** i slavnim ličnostima zaslužnim za oslobođenje zemlje od Turaka. Takođe, mesto je susreta s **Desankom Maksimović**, najomiljenijom pesnikinjom 20. veka.

Odmor u **turističkom centru Divčibare** i obilazak **kanjona reke Gradac** – najčistije reke u Evropi, upečatljiva su iskustva.

* Šta probat?

Duvan čvraci su delikates koji nalikuje najfinijem rezanom duvanu. Lepo se slažu s kriglom **valjevskog piva**.

01 Narodni muzej
02 Manastir Lelić

* Šabac

SREDIŠTE RODNE MAČVE

01

Šabačka tvrđava na Savi je znamenje grada. Izgradio ju je, u drugoj polovini 15. veka, Isa-beg Isaković. Ovo strateško mesto više puta je menjalo gospodare, tako da su ostali sačuvani i osmanski i austrijski graditeljski pečati.

Prostorna celina Gospodar-Jevremovo ulice nastala je u prvoj polovini 19. veka kada je Jevrem Obrenović – obor-knez Šabačke nahije, podigao svoj konak. Većina zdanja potiče iz prve polovine 20. veka. Ističu se: **Načelstvo okruga podrinjskog, Okružni sud, Dom šabačke trgovačke omladine, Prva narodna apoteka...**

Narodni muzej Šabac je ustanova kompleksnog tipa. Posebno se izdvaja **likovna zbirka** s delima Stevana Čalića, Mare Lukić-Jelesić, Milića od Mačve... kao i **etnološka zbirka**. U sklopu ustanove deluje i **Muzej šabačkih Jevreja**.

U **Legatu Dunjića kuće** izložene su slike iz ciklusa **Gradovi Evrope i Amerike**, Branka Lala Stankovića.

Ratnička prošlost grada može se sagledati na **izložbi Boj na Mišaru** i **Spomen-kapeli u Mačvanskom Prnjavoru**.

Uz dve gradske **crkve posvećene Sv. apostolima Petru i Pavlu** i **Sv. Trojici**, preporučujemo i obilazak **manastira Radovašnica** i **Petkovica**.

* Šta doživeti?

Kupanje na plaži u blizini Tvrđave i boravak u **Turističko-rekreativnom kompleksu Stari grad**.

Malogospojinski šabački vašar održava se više od jednog veka i traje nekoliko dana. Prethodi mu, takođe, živopisna manifestacija **Čivijada – Belosvetski vašar humora i satire**.

U selu **Lipolist** cveta milion sadnica ruža. U junu, kada se održava **Festival** u čast kraljice cveća, cvetaju lipe, stvarajući tako nezaboravnu mešavinu opojnih mirisa.

* Šta probati?

Poznati su **šabački sir** i **paprike u pavlaci**, a izvorna jela se mogu probati u etno-ambijentima **Ruže Todorove** na Ceru, **Vili Albedo** u Varni, **Topalovićima** u Lipolistu...

01 Šabačke zgrade blizakinje

/ Čivijada

* Jagodina

LEPA VAROŠ
POMORAVLJA

* Šta doživeti?

Skver narodne omladine je znamenje grada. Skver je parkovsko-spomenička celina izgrađena u prvoj polovini 20. veka pod uticajem evropske arhitekture. U njegovom središtu je **Spomenik ratnicima palim u balkanskim ratovima i Prvom svetskom ratu**.

U **Ulici Kneginje Milice** pogleda pleni niz zdanja koje imaju status spomenika kulture, a o bogatoj trovačkoj tradiciji svedoči, između ostalog, **Dom jagodinskih trgovaca**, sagrađen u srpsko-vizantijskom stilu.

Zavičajni muzej Jagodina je regionalni muzej kompleksnog tipa. Stalnu postavku sačinjavaju četiri tematske izložbe. Muzej je smešten u vrednom **zdanju Sokolskog doma**.

Janko Brašić iz sela Oparić, zaslužan je što u gradu postoji **Muzej naivne i marginalne umetnosti**. Njegove slike bile su začetak zbirke u kojoj su danas sabrana brojna dela samoukih stvaralaca. Ovde se mogu videti radovi svetskih klasika poput **Save Sekulića, Ilije Bašičevića Bosilja, Emerika Feješa...** Muzej je smešten u zdanju porodične kuće Božidara Ristića.

Uz obilazak gradskih hramova – **Stare crkve i Crkve Sv. apostola Petra i Pavla**, preporučujemo i posetu **manastiru Jošanica**.

Sportsko-turistički kompleks **Potok Đurđevo brdo** nudi niz nesvakidašnjih sadržaja: boravak u **akva-parku**, posetu **ZOO vrtu i Muzeju voštanih figura**. Kompleks ima veliki amfiteatar i impresivan veštački vodopad sa sistemom fontana.

Turistički kompleks **Kočin hrast** na obali Velike Morave podignut je na istorijskom mestu vezanom za početak oslobođenja Srbije od Turaka.

Festival Dani komedije je praznik humora i zaštitni znak grada.

57

01

02

* Šta probati?

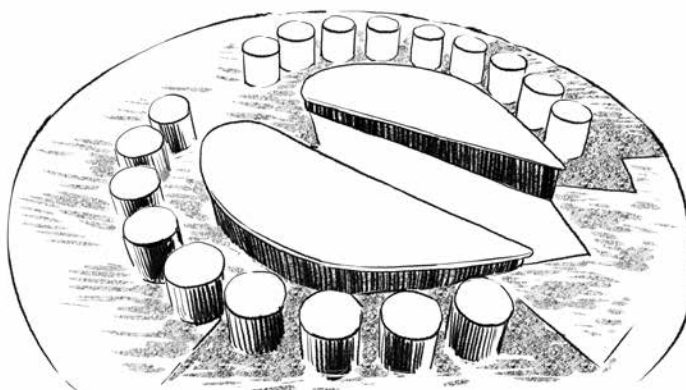
Jagodinci su vrsni vinogradari. Najpoznatija vina su **jovačko crno vino** i **jagodinska ružica**. Postoje i veliki zasadi pod jagodama, pa ne treba propustiti ukuse poslastica od jagoda. Preporučujemo i jela od čuretine kao i **jagodinsko pivo**.

01 Skver narodne omladine

02 Muzej naivne i marginalne umetnosti

Pavle i Đule - srpski Romeo i Julija

Književnik Janko Veselinović je u svojoj pripovesti Ašikov grob opisao zabranjenu ljubav između Pavla i Đule, koja je završena tragično. Ašikov grob u selu Metlič je danas Spomen kompleks posvećen večnoj tajni ljubavi.

Put oko sveta

Jagodinski knez Arandel Milosavljević je početkom 19. veka otvorio Šarenu kafanu iz koje je Jovanča Micić – literarni junak Nušćevevog šaljivog komada – krenuo na put oko sveta. Grad se popularnom Jovanči odužio tako što mu je podigao impresivan spomenik gde je ovaj svetski putnik predstavljen kako sedi na globusu.

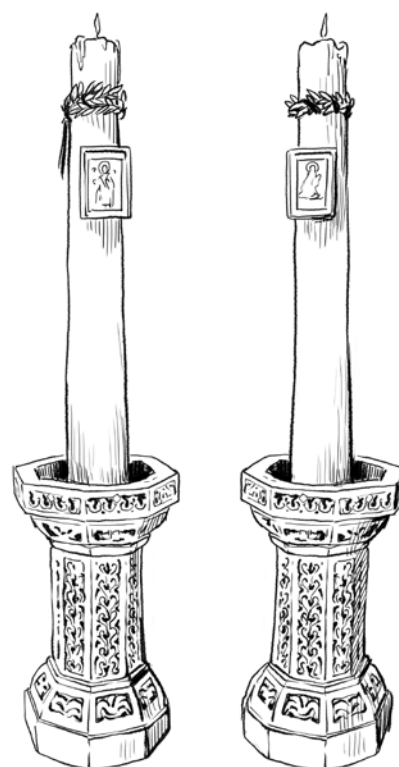
Esfigmenska povelja

U Muzeju Smedereva čuva se kopija Esfigmenske povelje koju je ovom svetogorskom manastiru izdao despot Đurađ Branković. Povelja je izrađena u manastiru Žiča i u njoj je naslikan despot Đurađ sa despoticom Jerinom i njihovo petoro dece. Zahvaljujući ilustracijama, sačuvan je lik despota Đurđa i njegove porodice.

Ratarske sveće

Svetkovina u Manastiru Tronoša vezana je za jedinstven običaj u Srbiji – darivanje pčelinjeg voska i izlivanje ratarskih sveća. Vosak se pretapa u dve velike sveće teške oko 50 kg koje traju tokom čitave godine. Veruje se da donose sreću i štite useve. Izlivaju se na Veliki četvrtak.

59

Genijalna ratna strategija

Na početku Prvog svetskog rata, na planini Cer, odigrao se veliki boj. Vojvoda Stepa Stepanović uspeo je da porazi nadmoćnu austrougarsku vojsku. Njegova strategija Cerske bitke i danas se proučava u vojnim školama širom sveta.

GRADSKI MILJEI JUGA

Leskovac je bio snažan industrijski centar, poznat i kao srpski Mančester, ali slavan i po baštovanstvu, posebno uzgoju crvenih paprika te vrhunskoj gastronomiji. Pirot se ponosi svojom grnčarijom, bogato ukrašenim ćilimima, ukusnom pirotskom kačkavlju. Vranje obležava južnjački melos, specifičan govor i vrhunska balkansko-orijentalna kuhinja. Prokuplje se diči istorijskim jezgrom na Hisaru i vinima topličkog vinogorja. Prištinsko-gračanička regija bogate istorije, nekad centar srpske srednjovekovne države, danas stoji na raskrsnici puteva ka Albaniji, Makedoniji i Crnoj Gori.

* Leskovac

U KOTLINI JUŽNE MORAVE

Uz niz vrednih zdanja evropske arhitekture jezgo grada krase i Gradska kuća i **kuća Šop Đokića** balkanskog arhitektonskog stila.

Kompleks pravoslavih hramova koji čine **Crkva Rođenja Presvete Bogorodice**, poznata pod imenom **Odžaklija** i **Saborna crkva Sv. Trojice** svedoče o snazi i istrajnosti ovdašnjih vernika.

Narodni muzej Leskovac je mesto upoznavanja sa istorijom podneblja. Na izložbi **Vremeplov leskovačkog kraja**, između ostalog, mogu se videti **arheološka blaga Hisara** i **figura srpskog viteza Nikole Skobaljica**. U posebnom prostoru izloženi su nalazi iz **Caričinog grada** koji je predstavljen i u 3D modelu.

Doba industrijskog uspona možete upoznati u ambijentu stare vodenice u u selu Strojkovac gde se nalazi **Muzej tekstilne industrije**.

Breg **Hisar** je uređeno izletišta sa **spomen-parkom** i spomenicima posvećenim herojima i stradalnicima u Drugom svetskom ratu. Na Hisaru se nalazi i **etno-arheološki park**.

U okolini, preporučujemo posetu kompleksima **Jašunjskih manastira** i **Manastiru Rudare**

* Šta doživeti?

Ne propustite obilazak obližnjeg **Caričinog grada – Justinijana Prima** – ranovizantijske metropole koju je iz temelja podigao **car Justinijan I**. Zbog raskoši i urbanih rešenja slovi za **svetsku izložbu arhitekture** svog doba. Šetajući gradom uživate u pogledima na okolnu. Najlepši pogled se pruža sa **Akropolja – hrišćanskog jezga grada s bazilikom i episkopskim dvorom**.

U upečatljivom ambijentu kanjona reke Vučjanke, preporučujemo posetu **Hidroelektrani Vučje** – uvršćenoj na listu svetske baštine tehnike. Posetite i obližnju Crkvu Rođenja **Sv. Jovana Krstitelja** i kompleks **Manastira Čukljenik**.

* Šta probati?

Roštilj je sinonim za gastronomiju grada koju krase i druga poznata jela poput **mučkalice, leskovačkog voza, ajvara**... Jedno od iskustava koje ne treba propustiti je spektakularan događaj **Roštiljijada**.

01

02

- 01 Hidroelektrana Vučje
- 02 Pljeskavica

* Vranje

MELOSI ŽARKOG PODNEBLJA

Trg Republike je prijatna ambijentalna celina gde se nalaz niz vrednih zdanja: **zgrada Načelstva, Palata pravde, stari hotel Vranje...** **Spomenik oslobođiocima Vranja od Turaka** – poznatiji pod imenom Čika Mita. Ovde se nalazi i unikatna mapa grada urađena u mozaiku.

Baba Zlatina ulica je i omaž ženi koja je odgojila slavnog književnika Boru Stankovića i omaž prohujaloj epohi. U obnovljenoj baba Zlatinoj kući danas se nalazi **Muzej Bore Stankovića** – čoveka koji je proslavio duh i melos rodnog grada. U susedstvu, vredno je videti **Pribojčićevu kuću** – budući centar za očuvanje vranjske gradske pesme.

U delu impresivnih **Pašinih konaka** – **Selamluku** smešten je **Narodni muzej**, ustanova kompleksnog tipa sa stalnom postavkom pod nazivom **Vranjska gradska kuća s kraja 19. i početka 20. veka**.

U rodnoj kući velikog teologa **Ave Justina** nalazi se sedište **Svepravoslavnog centra Prepodobni Justin Čelijski i Vranjski**. Pored izučavanja teologije, centar se bavi jačanjem veza među pravoslavnim narodima.

Simbol grada je i **Beli most** – svedok nesrećne ljubavi između begove kćeri Ajše i siromašnog čobanina Stojana.

Uz gradsku **Sabornu Crkvu Sv. Trojice, Crkvu Sv. Petke i Manastir Sv. Nikole**, preporučujemo i posetu obližnjim **Sv. Pantelejmona** u selu Lepčinci, **Sv. Simeona Stolpnika** u Sodercu i **Sv. Stefana** u Gornjem Žapskom.

- 01 Zgrada starog Načelstva
- 02 Vranjsko vinogorje

01

02

* Šta doživeti?

Šetnju i predah u prostranom i lepo uređenom **Gradskom parku**.

Vranjska banja ima najtopliju vodu u Evropi – nekad premašuje čak i tačku ključanja i lekovito deluje na koštana oboljenja. Ovde možete provesti opuštajuće trenutke uz različite wellness programe.

* Šta probati?

Kuhinju Vranja krase balkansko-orijentalna jela: **duveč, punjene suve paprike, gravče na tavče, trljanica...** Među bisere spadaju i pite, a kraljica među njima je **pita samsa**. Okrepljuje i **dunjevača od vranjskog dunjka**.

* Pirot

ŽIVA SLIKOVNICA BALKANA

Pirotska tvrđava je srednjovekovno utvrđenje i simbol grada. Danas je čine tri međusobno spojene celine: **Gornji, Srednji i Donji grad**. Gornji grad je podignut u vreme vladavine kneza Lazara, a Srednji za vladavine despota Stefana Lazarevića. Njeno znamenje je markantna **donžon-kula**. Tvrđava je različito imenovana: Tures i Pirgos u antičko doba, potom Thurib, Momčilov grad, Kale...

Stara zanatsko-trgovačka čaršija u Tijabari tipična je za srpske varoši s kraja 19. veka. Bila je žila kucavica grada i stožer razvoja trgovine i zanatstva. Znamenje ovog živopisnog prostora je i **česma Guševica**.

Kuća porodice Hristić sagrađena je 1848. godine za poznatog trgovca Malog Ristu. Građena je u doba turske vladavine, a u njenoj raskoši ogleda se težnja hrišćanskog vlasnika da istakne svoj status. Deo je izuzetno vredne arhitektonske baštine čitavog Balkana. Danas je u ovom zdanju smešten **Muzej Ponišavlja**. Predmeti **čuvane pirotске grnčarije**, izloženi se u prizemlju. Na spratu, pažnju pleni postavka **pirotskih ćilima** kao i **enterijer građanske kuće 19. veka**.

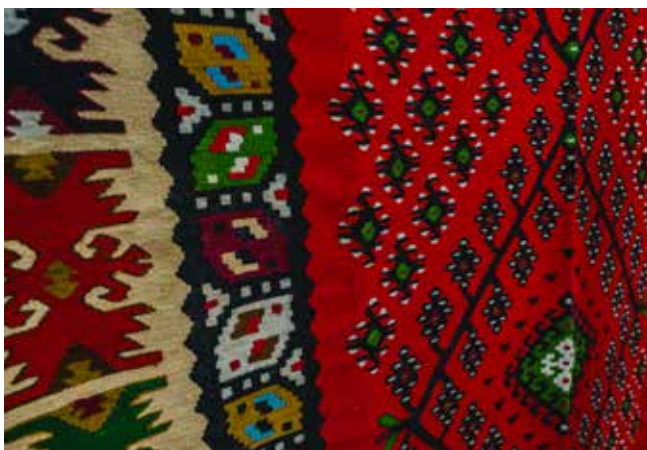
U centru grada postoji niz vrednih zdanja poput **stare apoteke Karla Skacela**, izgrađene u stilu secesije, Gimnazije sa Sokolanom, koje su projektovane u duhu klasicizma i neorenesanse, **zgrade Opštinskog suda**...

Crkva Hristovog Rođenja iz prve polovine 19. veka, izgrađena je dobrovoljnim priložima imućnijih ljudi. U nju se ulazi niz nekoliko stepenika zato što, po sultanovom fermanu, pravoslavni hram nije smeo biti viši od džamija. Druga gradska **Crkva Uspenja Presvete Bogorodice** izgrađena je oko pola veka kasnije, u Tijabari i zadužbina je gradskih zanatlija i trgovaca.

Spomenik oslobođiocima Pirota od Turaka i Srpsko i grčko vojničko groblje, spadaju među znamenja grada.

U okolini, vredno je posetiti **Manastir Svetog Đorda** u selu Temska, **Manastir Uspenja Presvete Bogorodice** na obali reke Jereme u Sukovu, **Crkvu Svete Petke** u selu Staničenje, pećinsku **Crkvu Svetih apostola Petra i Pavla** na brdu Kalik na Staroj planini, **Manastir Svetog Nikole** u selu Planinica, **Manastir Presvete Bogorodice** u Visočkoj Ržani, **Crkvu Svetog Nikole** u Dojkincima, **Crkvu Svetog Đorda** u Osmakovu i **Spomen-crkvu Svetog Jovana Glavoseka** u Krupcu.

02

01

- 01 Pirotski ćilim
- 02 Pirotska tvrđava
- 03 Peglana kobasica
- 04 Pirotski kačkavalj
- 05 Park prirode Stara Planina

03

04

05

* Šta probati?

Pirotski kačkavalj je proizvod zaštićenog geografskog porekla koji se proizvodi viša od dva veka. Poznati delikates podneblja je i **peglana kobasica** kojoj je posvećen **Sajam pirotke peglane kobasice**.

S bogatog menija izdvajamo **jagnjeće pečenje**. U selu Temska na **Festivalu staroplaninskih jela** možete probati još mnogo delikatesa: sarmice u lipovom listu, pihtije od boba, razne vrste pita...

Preporučujemo i posetu **gradskoj Vinariji Savić**.

* Šta doživeti?

Park prirode Stara planina je prostranstvo za istraživanje raznolikih prirodnih lepota i retkosti. Vidikovci **Koziji kamen**, **Smilovica**, **Tumba**, **Rosomači vrh**... nagrađuju posetioce upečatljivim panoramskim pogledima. **Piljski i Čunguljski vodopadi** u selu Topli Do su impresivni. Po lepoti ravni su im i vodopadi **Tri kladenca**, **Kaluderski skok**, **Koprenski**...

Klisure Temštica i Rosomačke reke, **kanjon Jerme**, **Zavojsko jezero**, **izvor termalne vode Dag banjica**... spadaju među brojne darove prirode ovog podneblja.

Selo Gostuša na Staroj planini naziva se i Kamenim selom – zato što je u njemu sve od kamena: zidovi kuća, krovovi, dimnjaci... Posetite ovaj autentičan ambijent, usnuo u vremenu.

* Prokuplje

TOPLI GRAD SVETOG PROKOPIJA

Na prevoju brda Hisar izdiže se **Crkva Svetog Prokopija** – ranohrišćanska bazilika u čijoj su porti otkrivene terme – deo rimskog grada Hameuma. Svetitelj je gradu darovao ime i njegov je zaštitnik. U neposrednoj blizini je i srednjovekovna **Latinska**, odnosno **Jug Bogdanova crkva**.

Obe crkve sastavni su deo utvrđenja **Hisar** – najstarijeg gradskog jezgra iz 14. veka. Sa ovog uzvišenja, sa tri strane okruženom rekom Toplicom, pruža se upečatljiv pogled. Idealno mesto za uživanje u panorami grada je **Savičevac, zadužbina dr Alekse Savića**, nekadašnjeg ministra zdravlja Kraljevine SHS.

Savremeno jezgro krasi mnoga vredna zdanja poput **zgrade Okružnog načelstva, Gimnazije, Sokolskog doma...** Tu se nalazi i **Galerija Boža Ilić**. U **Zanataskom domu** može se videti **Memorijalna postavka Rade Drainac**.

Narodni muzej Toplice sadrži arheološku zbirku, zbirke posvećene **Topličkom ustanku, NOB-u i gradsku sobu sa etnološkom postavkom**.

Među brojnim spomen-obeležjima izdvajamo **Spomenik palim Topličanima 1912–1918, Spomenik palim borcima NOB-a i spomen-park posvećen Gvozdenom puku**.

Manastir Ajdanovac, na obroncima Jastrepca, značajan je spomenik kulture. Crkva je posvećena Svetom Đorđu i veruje se da potiče iz 14. veka.

* Šta doživeti?

Lokalitet **Pločnik** sinonim je za vinčansku kulturu. Reč je o verovatno najstarijem metalurškom centru Evrope. Kako je izgledao svakodnevni život ljudi koji su znali tajnu topljenja i oblikovanja bakra, videćete u rekonstruisanom selu.

Grad se ponosi titulom državnog prvaka u proizvodnji višnje. U čast plodova koje rađa oko sedam miliona stabala, svakog juna održavaju se **Dani višnje**.

* Šta probati?

Topličko vinogorje dalo je **prokupac** – jednu od naših poznatih izvornih sorti vinove loze. U okolini postoji niz vinarija koje možete posetiti: **Topličke vinograde, vinarije Arandelović, Kostić, Stanković, Doja...**

01 Narodni muzej Toplice

01

Crkva sa odžakom

Izgradnja novih hramova u osmansko doba bila je zabranjena. Domišljati Leskovčani su vlastima prijavili da grade kuću popu. Pošto hrišćanske kuće nisu smele da budu više od turskih, temelji su dublje ukopani, a kako bi ličila na kuću sazidan je odžak, po kome se i zove Odžaklija.

Hrist Mladenac i svetac psećeg lika

U pećinskoj Crkvi Svetih apostola Petra i Pavla na Staroj planini je freska Hrista Mladenca na kojoj je Isus mlad i bez kose, pa se u narodu naziva Čelavi Isus. U manstiru Sukovo nalazi se još jedan raritet srpskog fresko-slikarstva: prikaz Svetog Hristifora psećeg lika.

Freska iz Gračanice

Freska sa prikazom srpske kraljice Simonide (oko 1320) u crkvi manastira Gračanica smatra se jednom od najvrednijih u srpskom srednjovekovnom slikarstvu.

* Priština*

U SUDARU CIVILIZACIJA

Ostaci **rimskog i ranovizantijskog lokaliteta Ulpijana** (Ulpiana) prostiru se na širem prostoru Prištine. Radi se o ostacima grada osnovanog za vreme rimskog cara Trajana (98-118), obnovljenog za vreme cara Justinijana, kada je nazvan Justinijana Sekunda (Iustiniana Secunda).

Centralnim gradskim prostorom Prištine dominiraju **Sahat-kula** i spomenici srednjevekovne osmanske arhitekture **Carska džamija** iz 15. veka, i **Taš- džamija**, iz 14. veka.

Zgrada Narodne biblioteke u Prištini arhitektonski je dokument iz perioda socijalističke Jugoslavije i jedan od najprepoznatljivih motiva Kosova i Metohije koji izgledom asocira na albansko nasleđe.

Srpski pravoslavni manastir Gračanica iz 14. veka u Gračanici sa **Crkvom Uspenja Bogorodice** jedan je od najznačajnijih spomenika srpske srednjevekovne države, a uz **Pečku patrijaršiju, Bogorodicu Ljevišku** u Prizrenu i **manastir Dečani** nalazi se na listi svetske kulturne baštine (UNESKO).

U blizini Prištine je **Gazimestan**, poprište čuvene **Kosovske bitke** (1389) između srpske i osmanske vojske. **Spomenik kosovskim junacima** koje se tu nalazi obeležje je palim srpskim junacima, a nešto južnije je **grob tu ubijenog sultana Murata** (Muratovo turbe) i **Gazimestan turbe** (Barjaktarevo turbe).

/ Manastir Gračanica

* Šta doživeti?

Poseta **kući Emindžika**, orijentalnoj kući iz 19. veka dočaraće način života u Prištini iz osmanskog perioda.

Živopis Crkve Uspenja Bogorodice u Gračanici iz 14. veka, izvanredne je lepote. Ističu se ciklus **Velikih praznika, scene iz života Bogorodice i Hristovog stradanja te genealoško stablo srpske srednjevekovne dinastije Nemanjić**.

Izletišta **Gračaničko jezero, planina Grmija i lovište Lipovica** upotpunjuju ponudu gračaničko-prištinske regije.

69

* Šta probati?

Mnogobrojni prištinski restorani nude albanske specijalitete: **jela od jagnjetine uz kiselo mleko, različite pite** i istočnjačke poslastice: **alve, baklave i tufahije**.

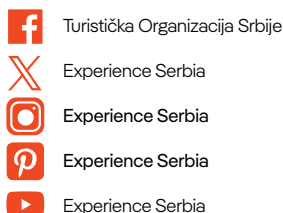
Manastirsko vino, rakiju i med i čuvenu **pogaču** iz Gračanice ne treba propustiti.

* Priština je glavni grad Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija koja je u sastavu Republike Srbije po Ustavu i po Rezoluciji 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija.

Za izdavača: mr Marija Labović, v.d. direktora
Urednik: dr Olgica Miljković
Tekst: Gordana Stojaković
Lektura: Dejana Milijić Subić
Dizajn: Nikola Krdžić
Ilustrator: Jana Adamović Kordej
Fotografije: Indigo Studios, Agencija Yes Yes, Agencija Hadrijanus i Agencija Bukum, Aleksandar Milutinović, Hishii, Aleksandar Matić, Lazar Kostić, Live Production, TO Subotica, TO Pančevo, TO Šabac, TO Jagodina, TO Bor, TO Loznica, Luka Šarac, Andrej Radojković Nihil, Dragan Bosnić, TO Novi Sad, Neda Gavrilović
Kartografska podloga: Merkur SV
Konsultant za kartu: dr Olgica Miljković
Štampa: Futura, Novi Sad
 Prvo izdanje na srpskom jeziku, 2025.
Tiraž: 2.000
Kartografski broj 034-01-1-253/2025
ISBN 978-86-6005-739-8

IMPRESUM
Izdavač: Turistička organizacija Srbije
 Čika Ljubina 8, 11 000 Beograd
Tel.: +381 11 6557 100
e-pošta: office@serbia.travel
 www.serbia.travel

Pratite nas na socijalnim mrežama!

SRBIJA
Doživi!
 TURISTIČKA
 ORGANIZACIJA
 SRBIJE
 www.serbia.travel

CIP - Каталогизација у публикацији
 Народна библиотека Србије, Београд

911.375(497.11)(036)

СТОЈАКОВИЋ, Гордана, 1957-

Gradovi Srbije / [tekst Gordana Stojaković]. - 1. izd. na srpskom jeziku. - Beograd : Turistička organizacija Srbije, 2025 (Novi Sad : Futura). - 68 str. : fotogr. ; 27 cm. - (Srbija: doživi!)

Tiraž 2.000.

ISBN 978-86-6005-750-3

a) Градови -- Србија -- Водичи

COBISS.SR-ID 179856649

--
 Elena Milisavljević, dipl. bibl.

DOŽIVI GRADOVE SRBIJE!

SRBIJA
Doživi!

TURISTIČKA
ORGANIZACIJA
SRBIJE
www.srbija.travel

Doživ

SRBIJA
Doživ!

TURISTIČKA
ORGANIZACIJA
SRBIJE
www.serbia.travel

živ!